

Vlada Crne Gore

Ministarstvo finansija

Podgorica, 24.11.2009

U p i t n i k

Informacija koju od Vlade Crne Gore zahtijeva Evropska komisija u cilju pripreme Mišljenja o zahtjevu Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji

17 Ekonomska i monetarna politika

Odgovorno lice:	Igor Luksic
Rukovodilac grupe:	Bojana Boskovic
Zamjenik rukovodioca grupe:	Ana Ivanovic
Sekretar grupe:	Jelena Vojinovic
Zamjenik sekretara grupe:	Nina Vukotic
Kontakt MEI:	Maja Radulovic
IT Podrška:	Ljeuposava Pavlovic

Sadržaj:

POGLAVLJA ACQUIS - SPOSOBNOST PREUZIMANJA OBAVEZA KOJE PROIZILAZE IZ CLANSTVA.....	5
Poglavlje 17: Ekonomska i monetarna politika	6
I. MONETARNA POLITIKA.....	7
A. Prilagođenost države	7
B. Implementacioni kapacitet	8
II. EKONOMSKA POLITIKA	28
A. Prilagođenost države	28
B. Implementacioni kapacitet	30
Član 89	36
Annex: Spisak pitanja koja treba verifikovati na osnovu odredbi Ugovora:	46

**POGLAVLJA ACQUIS - SPOSOBNOST PREUZIMANJA
OBAVEZA KOJE PROIZILAZE IZ CLANSTVA**

Poglavlje 17: Ekonomska i monetarna politika

I. MONETARNA POLITIKA

A. Prilagođenost države

1 Molimo dostavite kopiju ustava i zakona o centralnoj banci, a ako je moguće i drugih značajnih monetarnih i finansijskih zakona (na jednom od službenih jezika EU).

U prilogu se dostavljaju:

- 1) Ustav Crne Gore (Sl. list CG, br. 01/07), (Aneks 147);
- 2) Zakon o Centralnoj banci Crne Gore (Sl. list RCG, br. 52/00 i 47/01), (Aneks 144);
- 3) Statut Centralne banke Crne Gore (Sl. list RCG, br. 34/01, 44/03, 57/04, 47/06, 74/06 i 81/06 i Sl. list CG, br. 03/07, 15/08 i 34/08), (Aneks 148);
- 4) Zakon o bankama (Sl. list CG, br.17/08), (Aneks 146);
- 5) Zakon o stečaju i likvidaciji banaka (Sl. list RCG, br. 47/01 i Sl. list CG, br. 62/08), (Aneks 136);
- 6) Zakon o zaštiti depozita (Sl. list RCG, br. 40/03 i 65/05), (Aneks 149);
- 7) Zakon o tekućim i kapitalnim poslovima sa inostranstvom (Sl. list RCG, br. 45/05 i Sl. list CG, br. 62/08), (Aneks 135);
- 8) Zakon o platnom prometu u zemlji (Sl. list CG, br. 61/08), (Aneks 138);
- 9) Zakon o privrednim društvima (Sl. list RCG, br. 06/02 i Sl. list CG, br. 17/07 i 80/08), (Aneks 18);
- 10) Zakon o računovodstvu i reviziji (Sl. list RCG, br. 69/05 i Sl. list CG, br. 80/08).

2 Koje reforme nacionalnog zakonodavstva je, po vašem mišljenju, potrebno sprovesti (zakon o centralnoj banci, zakoni o bankarskom sektoru, o osiguravajućim društvima, penzionim fondovima, fondovima za socijalno osiguranje, kompenzacionim fondovima, kamatnim stopama, deviznom kursu, itd.) s ciljem ispunjavanja zahtjeva za članstvo u EU? Koje su reforme već u toku?

Bankarski sistem

Donošenjem novog Ustava predviđene su nove odgovornosti CBCG, nove funkcije, kao i nova organizaciona struktura. Potrebno je donijeti novi Zakon o CBCG koji bi uskladio postojeći Zakon sa Ustavom, uskladio institucionalnu nezavisnost CBCG u skladu sa pravilima ECB i operacionalizovao sprovođenje novih ciljeva. Priprema novog Zakona o CBCG je u toku.

Ministarstvo finansija i Centralna banka, uz konsultantsku pomoć Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda, pripremaju tekst sa izmjenama i dopunama zakona iz o bankama, koji treba da upotpuni regulatorni okvir, kao i da izvrši dodatno usklađivanje sa direktivama koje uređuju bankarski sistem.

Tržište kapitala

U skladu sa nacionalnim programom za integraciju Crne Gore u Evropsku Uniju prioriteti za izmjenu zakonodavstva radi usklađivanja sa relevantnim aktima EU su kratkoročni i srednjeročni.

U toku II kvartala 2009. godine sačinjen je Predlog Zakona o preuzimanju akcionarskih društava sa

ciljem usklađivanja sa Direktivom broj 2004/25 o ponudama za preuzimanje.

U toku je rad na izmjeni Zakona o investicionim fondovima (Sl. list RCG, br. 49/04) (Aneks 140), Izmjene i dopune Zakona o investicionim fondovima donijeće se u cilju usaglašavanja sa direktivama Evropske unije i najboljim međunarodnim praksama.

Kao dugoročni prioriteti definisani su izmjena Zakona o hartijama od vrijednosti (Sl. list RCG, br. 59/00, 10/01, 42/05, 28/06 i Sl. list CG, br. 53/09) (Aneks 141) i Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima (Sl. list RCG, br. 78/06 i 14/07) (Aneks 142)..Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hartijama od vrijednosti, koji će biti donijet do kraja II kvartala 2012. godine, biće u potpunosti usklađen sa odgovarajućim aktima Evropske unije.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima, planiran do kraja 2012. godine, uskladiće se u potpunosti sa Direktivom 32003L0041 o aktivnostima i nadzoru nad ustanovama profesionalnog penzionog osiguranja i Direktivom Savjeta broj 31998L0049 o očuvanju prava iz dodatnih penzija zaposlenih i samozaposlenih lica prilikom kretanja u okviru Zajednice.

Tržište osiguranja

U skladu sa Zakonom osiguranju, kao i potrebama usklađivanja sa relevantnom EU regulativom, do sada je usvojeno trinaest podzakonskih akata:

U cilju daljeg usklađivanja zakonskog okvira tržišta osiguranja sa propisima Evropske unije, a na osnovu odredbi Zakona o osiguranju, Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju i Zakona o stečaju i likvidaciji društava za osiguranje, do kraja 2010. godine je predviđeno donošenje ostalih neophodnih podzakonskih akata. Prethodno navedeni pravilnici obezbijediće usaglašenost crnogorskog zakonodavstva sa najvažnijim direktivama EU koje pokrivaju oblast osiguranja.

Srednjoročni prioritet u oblasti osiguranja je potpuno usaglašavanje zakona sa pravom Evropske unije kroz otvaranje tržišta osiguranja u dijelu pružanja mogućnosti osnivanja filijala bez statusa pravnog lica. Do 2012. godine razvoj sektora osiguranja u Crnoj Gori dostići će nivo koji dozvoljava usaglašavanje i ovog segmenta zakona sa evropskim direktivama po kojima postoji potpuna teritorijalna otvorenost za obavljanje poslova. Istovremeno će se ići na usklađivanje minimalnih osiguranih suma u dijelu obaveznog osiguranja u skladu sa nivoima osiguranih suma kako to predviđaju propisi Evropske unije, a takođe će se ići na inkorporiranje standarda Solventnosti II kroz zakonska rješenja.

B. Implementacioni kapacitet

Institucionalna, personalna/lična i finansijska nezavisnost centralne banke

3 Koji je stepen funkcionalne nezavisnosti centralne banke u odnosu na organe javne uprave (Predsjednika, Vlade, naročito Ministarstva finansija, Skupštine, itd.)? Koja je konkretna uloga tih aktera u radu centralne banke? Opišite trenutnu situaciju kako u pogledu zakonskih uslova (informacije zasnovane na zakonu o centralnoj banci), tako i u pogledu prakse.

Prema odredbama člana 143. stav 1. Ustava Crne Gore, Centralna banka Crne Gore je samostalna organizacija Crne Gore, odgovorna za monetarnu i finansijsku stabilnost i

funkcionisanje bankarskog sistema. Odredba o samostalnosti Centralne banke Crne Gore navedena je i u članu 1. stav 2. Zakona o CBCG, kojim je propisano da je Centralna banka samostalna organizacija Republike Crne Gore i jedino je ona odgovorna za monetarnu politiku, uspostavljanje i održavanje zdravog bankarskog sistema i efikasnog platnog prometa u Republici. Odredbama člana 2. Zakona o CBCG propisano je da je Centralna banka Crne Gore nezavisna u okviru ovlašćenja utvrđenih tim zakonom. Odredbama člana 7. Zakona o CBCG propisano je da za obaveze Centralne banke ne jemči Republika, niti Centralna banka jemči za obaveze Republike.

Odnos Centralne banke Crne Gore i Skupštine Crne Gore uređen je na način da Centralna banka Crne Gore podnosi, po potrebi, a najmanje jednom godišnje, Skupštini Crne Gore izvještaj o svom radu (član 8. Zakona o CBCG) i godišnji račun sa izvještajem i mišljenjem nezavisnog spoljnog revizora radi upoznavanja (član 59. stav 2. Zakona o CBCG). U praksi Centralna banka Crne Gore dostavlja Skupštini Crne Gore jednom godišnje izvještaj o svom radu, koji Skupština Crne Gore razmatra i usvaja. Godišnji račun sa izvještajem i mišljenjem nezavisnog spoljnog revizora Centralna banka Crne Gore dostavlja Skupštini Crne Gore jednom godišnje, samo radi upoznavanja.

Prema odredbama člana 11. tačka 8) Zakona o CBCG (Sl. list RCG, br. 52/00 i 47/01), Centralna banka Crne Gore priprema i učestvuje u pripremi zakona i drugih propisa iz oblasti monetarnog, deviznog i bankarskog sistema, u skladu sa međunarodnim standardima.

Odnos Centralne banke Crne Gore i Vlade Crne Gore uređen je na način da Centralna banka Crne Gore dostavlja Vladi svoj godišnji finansijski plan, isključivo radi obavještanja (član 56. Zakona o CBCG), a Vlada daje saglasnost na izbor međunarodno priznatog nezavisnog revizora za reviziju računa, evidencija i bilansa Centralne banke (član 60. Zakona o CBCG). Predmetni odnos Centralne banke Crne Gore i Vlade Crne Gore ostvaruje se u praksi na zakonom utvrđeni način.

Prema odredbama člana 3. stav 2. Zakona o CBCG, Centralna banka Crne Gore ne može davati kredite Vladi Crne Gore. Prema odredbama člana 11. tač. 3) i 11) Zakona o CBCG, Centralna banka Crne Gore obavlja djelatnost bankara, savjetnika i fiskalnog zastupnika organa i organizacija Crne Gore i otvara i vodi račune za potrebe državnih organa i organizacija.

U praksi, Centralna banka Crne Gore saraduje sa Vladom i drugim organima državne vlasti u sprovođenju funkcija i ovlašćenja utvrđenih zakonom, ali na način koji ne dovodi u pitanje samostalnost i nezavisnost Centralne banke Crne Gore utvrđene Ustavom Crne Gore i Zakonom o CBCG.

Zakonom o državnoj imovini (Sl. list CG, br. 21/09) propisano je da je imovina koju koriste državni organi, u koje je svrstana i Centralna banka Crne Gore, u državnoj svojini. Odredbama člana 5. Zakona o CBCG izričito propisano da Centralna banka Crne Gore koristi i raspolaže svojom imovinom na način utvrđen tim zakonom. U skladu sa relevantnim evropskim pravnim uređenjem, neophodno je i u novom zakonu o Centralnoj banci Crne Gore propisati da Centralna banka Crne Gore samostalno stiče, koristi i raspolaže državnom imovinom za ostvarivanje svojih funkcija, radi očuvanja njene finansijske nezavisnosti, kao neophodne determinante funkcionalne nezavisnosti.

4 Da li Zakon o centralnoj banci predviđa zabranu trećim licima da:

a) daju uputstva;

Osim što je odredbama člana 2. Zakona o CBCG propisano da je Centralna banka Crne Gore nezavisna u okviru ovlašćenja utvrđenih tim zakonom, ovaj zakon ne sadrži izričite odredbe o zabrani trećim licima da daju uputstva Centralnoj banci Crne Gore, što je potrebno, radi usklađivanja sa evropskim pravnim uređenjem, propisati novim zakonom o CBCG.

b) odobravaju, suspenduju, poništavaju ili odlažu odluke;

U Zakonu o CBCG nema odredbi koje se odnose na ovo pitanje, tako da u praksi ne postoji mogućnost odobravanja, suspendovanja, poništavanja ili odlaganja odluka CBCG.

c) cenzurišu odluke po zakonskom osnovu;

U Zakonu o CBCG nema odredbi koje se odnose na ovo pitanje, što znači da ne postoji mogućnost cenzurisanja odluka.

d) učestvuju s pravom glasa u organima centralne banke koji donose odluke;

Centralnom bankom Crne Gore upravlja Savjet Centralne banke Crne Gore koji odluke donosi većinom glasova članova Savjeta (član 28. stav 3. Zakona o CBCG), što znači da postoji zabrana trećim licima da učestvuju s pravom glasa u radu Savjeta Centralne banke Crne Gore.

e) traže ex-ante konsultacije o odlukama nacionalne centralne banke?

Ne postoji pravo trećih lica da zahtijevaju ex-ante konsultacije o odlukama koje donosi Centralna banka.

5 Da li centralna banka ima bilo kakve ex-ante obaveze izvještavanja drugih organa u vezi sa svojom monetarnom politikom?

Prema Zakonu o CBCG, Centralna banka Crne Gore samostalno utvrđuje monetarnu politiku i jedina je odgovorna za njeno sprovođenje i nema obaveze ex-ante izvještavanja drugih organa u vezi sa utvrđivanjem monetarne politike.

6 Kako je organizovana uprava centralne banke (sastav i odgovornosti upravnih organa, naročito upravnog odbora)?

Centralnom bankom Crne Gore upravlja Savjet Centralne banke. Savjet ima sedam članova. Članovi Savjeta su: predsjednik Savjeta, generalni direktor i dva zamjenika generalnog direktora, koji su izvršni funkcioneri Centralne banke, i još tri eksterna člana.

Savjet ima ovlaštenja da:

- 1) utvrđuje politiku u skladu sa odredbama člana 11 ovog zakona;
- 2) donosi propise, preporuke i naloge koje izdaje Centralna banka;
- 3) odobrava izvještaje i preporuke koje Centralna banka dostavlja Skupštini ili Vladi;
- 4) odlučuje o prisustvu Centralne banke u međunarodnim organizacijama;
- 5) donosi Statut Centralne banke i utvrđuje opšte smjernice za poslovanje Centralne banke;
- 6) donosi finansijski plan i godišnji račun Centralne banke;

7) odlučuje po zahtjevu za izdavanje i oduzimanje dozvola za rad banaka, finansijskih institucija i sistema platnog prometa.

Predsjednik Savjeta predsjedava sjednici Savjeta, predstavlja Centralnu banku i stara se o izvršavanju odluka Savjeta. Ako predsjednik Savjeta smatra da je akt Savjeta u suprotnosti sa zakonom, Statutom Centralne banke ili drugim opštim aktom, upozoriće na to Savjet. Ako i poslije upozorenja Savjet ostaje pri svom aktu, predsjednik Savjeta će o tome obavijestiti Skupštinu Crne Gore - (član 18. stav 1. i 2. Zakona o CBCG).

U vezi sa organizacionom strukturom Centralne banke Crne Gore ukazujemo na odredbe člana 143. Ustava Crne Gore, kojima je utvrđen status, nove funkcije, novi ciljevi i nova organizacija Centralne banke Crne Gore. Prema novom Ustavu, Centralnom bankom upravlja Savjet, a rukovodi guverner Centralne banke. Iz navedene ustavne odredbe jasno proizilazi da je neophodno novim zakonom o CBCG izmijeniti organizacionu strukturu Centralne banke Crne Gore radi usklađivanja sa Ustavom Crne Gore. Izrada novog zakona o CBCG je u toku.

7 Koje odredbe relevantnog zakona obezbjeđuju demokratsku odgovornost i transparentnost centralne banke?

Demokratska odgovornost i transparentnost Centralne banke Crne Gore obezbijedena je sljedećim odredbama:

- Centralna banka Crne Gore je samostalna organizacija Crne Gore (član 143. Ustava Crne Gore i član 1. stav 2. Zakona o CBCG) i nezavisna u okviru ovlaštenja utvrđenih zakonom (član 2. Zakona o CBCG);
- Savjet Centralne banke o poslovima iz svog djelokruga odlučuje na sjednicama, koje se održavaju najmanje jednom mjesečno; može odlučivati ukoliko sjednici prisustvuje najmanje pet članova Savjeta, a odlučuje većinom glasova članova Savjeta (član 28. Zakona o CBCG);
- Odluke Savjeta Centralne banke, koje imaju karakter opštih akata, objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" (član 17. stav 3. Zakona o CBCG);
- Centralna banka podnosi, po potrebi, a najmanje jednom godišnje, Skupštini Crne Gore izvještaj o svom radu (član 8. Zakona o CBCG);
- Materijalni izdaci Centralne banke utvrđuju se godišnjim finansijskim planom koji usvaja Savjet i dostavlja ga Vladi, isključivo radi obavještavanja (član 56. Zakona o CBCG). Godišnji račun Centralne banke za prethodnu godinu priprema se u skladu sa prihvaćenim međunarodnim računovodstvenim standardima, a godišnji račun sa izvještajem i mišljenjem nezavisnog spoljnog revizora razmatra i usvaja Savjet do 31. maja tekuće godine i dostavlja ga Skupštini, radi upoznavanja (član 59. st. 1 i 2 Zakona o CBCG);
- Centralna banka obavještava javnost o svom radu davanjem blagovremenih informacija, objavljivanjem izvještaja, izdavanjem službenih publikacija, održavanjem konferencija za štampu i sl. (član 51. Statuta CBCG);

Transparentnost rada Centralne banke Crne Gore ostvaruje se i objavljivanjem određenih akata i publikacija na internet sajtu Centralne banke Crne Gore, prije svega objavljivanjem Politika Centralne banke Crne Gore za određenu godinu i određenih izvještaja. Centralna banka Crne Gore nedjeljno objavljuje "[Nedjeljni izvještaj sa međunarodnog finansijskog tržišta](#)"; na mjesečnom nivou izdaje "[Bilten CBCG](#)"; na kvartalnom nivou objavljuje "[Izveštaj glavnog ekonomiste](#)" i "[Izveštaj o kretanju cijena](#)", kao i kvartalne finansijske izvještaje banaka (bilans stanja i uspjeha) i na godišnjem nivou objavljuje "[Godišnji izvještaj o radu CBCG](#)", "[Finansijski izvještaj CBCG sa izvještajem revizora](#)" i "[Godišnji izvještaj glavnog ekonomiste](#)". Takođe, Centralna banka priprema i objavljuje i [radne studije](#) koje se bave aktuelnim ekonomskim pitanjima.

8 Koji su uslovi i procedure za imenovanje i razrješenje guvernera centralne banke i ostalih članova organa centralne banke koji donose odluke?

Odredbama člana 15. Zakona o CBCG propisano je da član Savjeta mora imati posebna stručna znanja iz oblasti monetarnog, kreditnog i deviznog sistema i da:

- ne može biti funkcioner ili radnik banke koja posluje u Republici ili je vlasnik više od 5% akcija neke banke;
- mora imati moralne kvalitete i ne može biti izabran ukoliko je bio krivično osuđivan, odnosno ako se protiv njega vodi postupak za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje funkcije člana Savjeta;
- mora biti lice sa priznatim integritetom, koji će svoju dužnost u Centralnoj banci obavljati na takav način da svoje lične interese ili interese sa njim povezanih lica neće stavljati ispred interesa Centralne banke i njenih komitenata;
- je dužan da najmanje jednom godišnje podnese Savjetu izvještaj o ostvarivanju svojih direktnih i indirektnih finasijskih interesa, kao i interesa sa njim povezanih lica, na način koji propisuje Centralna banka.

Članove Savjeta imenuje Skupština (član 14. stav 3. Zakona o CBCG). Član Savjeta se imenuje na vrijeme od šest godina i može biti imenovan najviše dva puta (član 16. Zakona o CBCG).

Članove Savjeta, i to: predsjednika Savjeta, generalnog direktora i dva zamjenika generalnog direktora, koji su izvršni funkcioneri Centralne banke predlaže radno tijelo Skupštine nadležno za izbor i imenovanja, a ostala tri člana Savjeta predlaže Vlada (član 14. stav 2. Zakona o CBCG).

Odredbama člana 23. Zakona o CBCG propisano je da se član Savjeta razrješava ukoliko:

- 1) nije podoban da bude član Savjeta u smislu člana 15 Zakona o CBCG;
- 2) je bio dužnik u stečajnom postupku;
- 3) je osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora ili je osuđen za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje funkcije člana Savjeta;
- 4) nestručno i nesavjesno obavlja funkciju člana Savjeta;
- 5) trajno izgubi sposobnost za vršenje funkcije člana Savjeta.

Član Savjeta može podnijeti pisanu ostavku Skupštini Crne Gore, uz prethodno podnošenje obavještenja o tome, u roku od najmanje mjesec dana (član 25. Zakona o CBCG).

9 Da li statut centralne banke zadovoljava sljedeće uslove?

a) minimalno trajanje mandata guvernera treba da bude najmanje 5 godina (navedite sadašnje trajanje mandata);

Saglasno odredbama člana 16. Zakona o CBCG, predsjednik Savjeta, kao član Savjeta, imenuje se na vrijeme od šest godina. Mandat guvernera Centralne banke Crne Gore biće utvrđen novim zakonom o CBCG, čija je izrada u toku.

b) osnove za razrješenje guvernera ne mogu se razlikovati od navedenih u daljem tekstu: guverner više ne ispunjava uslove potrebne za obavljanje njegovih/njenih dužnosti ili je kriv/a za tešku povredu službenih dužnosti;

Predsjednik Savjeta, kao član Savjeta, može biti razriješen iz razloga utvrđenih odredbama člana 23. Zakona o CBCG, koje su navedene u odgovoru na pitanje broj 8. ovog poglavlja.

c) sigurnost mandata drugih članova organa centralne banke koji donose odluke (koliko traje njihov mandat?) i osnove za njihovo razrješenje treba da budu slični gore pomenutima

Saglasno odredbama člana 16. Zakona o CBCG, svi članovi Savjeta se imenuju na vrijeme od šest godina. Razlozi za razrješenje su isti za sve članove Savjeta i utvrđeni su odredbama člana člana 23. Zakona o CBCG, koje su navedene u odgovoru na pitanje broj 8. ovog poglavlja.

d) članstvo u organu koji donosi odluke i koji je uključen u obavljanje zadataka centralne banke isključuje obavljanje drugih dužnosti koje mogu dovesti do sukoba interesa (da li članovi imaju pravo da rade druge poslove na honorarnom osnovu, tj. u skraćenom radnom vremenu?);

Članovi Savjeta, u toku trajanja mandata, ne mogu vršiti drugu funkciju, službu, posao ili dužnost, osim na osnovu posebnog odobrenja Savjeta. Član Savjeta, u toku trajanja mandata, i zaposleni u Centralnoj banci ne mogu primati poklone, prihvatati kredite ili druge vrste koristi od lica sa kojima imaju povezane poslovne ili finansijske interese, ako bi to prihvatanje moglo imati uticaja na nepristrasno izvršavanje poslova (član 64a Zakona o CBCG).

e) pravo nezavisnih nacionalnih sudova da preispitaju bilo koju odluku o razrješenju?

Odredbama člana 8. Zakona o upravnom sporu (Sl. list RCG, br. 60/03) propisano je da se upravni spor ne može voditi protiv akata donijetih u stvarima o kojima neposredno, na osnovu ustavnih ovlašćenja, odlučuje Skupština Republike Crne Gore i predsjednik Republike Crne Gore. Prema tome, isključena je mogućnost vođenja upravnog spora protiv odluke Skupštine o razrješenju lica koje je imenovala. U ovom trenutku u našem pravnom sistemu nije izričito regulisano koji sud je nadležan za odlučivanje protiv odluke Skupštine o razrješenju lica koje je imenovala.

10 Je li centralna banka u poziciji da koristi odgovarajuća sredstva kako bi osigurala da će njeni zadaci biti pravilno izvršeni? Postoje li konsultacije o i/ili pravo treće strane da izmijeni ili dopuni, odobri ili na bilo koji način kontroliše nacrt budžeta i godišnje finansijske izvještaje centralne banke? Ako postoje, kojim propisima je to uređeno?

Centralna banka Crne Gore samostalno koristi i raspolaže svojom imovinom i nijedno treće lice na bilo koji način ne kontroliše izradu finansijskog plana i godišnjeg računa.

Imovinu Centralne banke Crne Gore čine imovinska prava koja se odnose na: nepokretne i pokretne stvari, osnivački kapital i druga novčana sredstva, plemenite metale i druga imovinska prava (član 51. stav 2. Zakona o CBCG).

Centralna banka ostvaruje prihode po osnovu:

- 1) imovine;
- 2) naknade za izdavanje dozvola za rad banaka;
- 3) naknade koju banke izdvajaju za kontrolu svog poslovanja; i
- 4) drugih naknada za obavljanje poslova iz djelokruga rada Centralne banke. Odluku o visini naknada donosi Savjet Centralne banke (član 55. Zakona o CBCG).

Materijalni izdaci Centralne banke Crne Gore utvrđuju se godišnjim finansijskim planom koji usvaja Savjet, i dostavlja ga Vladi, isključivo radi obavještanja (član 56. Zakona o CBCG).

Godišnji račun sa izvještajem i mišljenjem nezavisnog spoljnog revizora razmatra i usvaja Savjet do 31. maja tekuće godine i dostavlja ga Skupštini, radi upoznavanja (član 59. stav 2. Zakona o CBCG).

11 Kojim se odredbama uređuje raspodjela dobiti centralne banke?

Raspoređivanje neto prihoda-dobiti regulisano je odredbama Zakona o Centralnoj banci Crne Gore (član 54, stav 3) po kome "Ostatak neto prihoda predstavlja prihod budžeta Republike i biće prenijet na račun Ministarstva finansija koji se vodi kod Centralne banke".

12 Da li ex-post pregled izvještaja centralne banke ukazuje na adekvatnu mjere zaštite kojima bi se spriječila povreda nezavisnosti banke?

Postoji izričita zakonska zaštita od ex post pregleda finansijskih izvještaja Centralne banke Crne Gore, na način što je Zakonom o CBCG izričito propisano da se godišnji finansijski plan dostavlja Vladi isključivo radi obavještanja, a godišnji račun sa izvještajem i mišljenjem nezavisnog spoljnog revizora Skupštini, isključivo radi upoznavanja.

Zabrana novčanog finansiranja i povlašćenog pristupa

13 Molimo dostavite kopiju svih zakona i propisa (na jednom od službenih jezika EU) kojima se uređuje pristup Vlade finansijskim institucijama (npr. zakoni i drugi propisi kojima se uređuje raspodjela sredstava banaka, štedionica i zadružnih banaka, osiguravajućih društava, socijalnih, penzionih i specijalnih fondova, drugih institucionalnih investitora, investitorskih kompenzacionih sistema, zatim poreski zakoni, itd.).

U prilogu su dostavljeni:

- Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima (Sl. list RCG, 78/06, 14/07) (Aneks 142);
- Zakon o hartijama od vrijednosti (Sl. list RCG, 59/00, 10/01, 42/05, 28/06 i Sl. list CG, br. 53/09) (Aneks 141);
- Zakon o investicionim fondovima (Sl. list RCG, br. 49/04) (Aneks 140);
- Zakon o preuzimanju akcionarskih društava (Sl. list RCG, 52/04) (Aneks 137);
- Zakon o osiguranju (Sl. list RCG, br. 78/06, 19/07) (Aneks 139);
- Zakon o budžetu (Sl. list RCG, br. 40/01, 44/01, 28/04, 71/05, Sl. list CG, br.12/07, 73/08, 53/09) (Aneks 145);

- Zakon o članstvu Republike Crne Gore u Međunarodnom monetarnom fondu i drugim finansijskim institucijama (Sl. list RCG, br. 66/06) (143).

Za ostale relevantne zakone upućujemo na pitanje br. 1 ovog poglavlja.

14 Molimo navedite odgovarajuće odredbe u gore pomenutim dokumentima, kao i bilo koje druge elemente koji mogu predstavljati povlašćeni pristup Vlade finansijskim institucijama.

Ni jednim sektorskim propisom kojim se reguliše obavljanje poslova i investiranje na tržištu nije predviđena bilo koja druga odredba koja predstavlja povlašćeni pristup Vlade finansijskim institucijama. U Crnoj Gori nije zakonom dozvoljeno izdavanje povlašćenih akcija samo državi, zlatnih akcija ili akcija sa višestrukim pravom glasa. Takođe, propisi Crne Gore ne omogućavaju ni bilo kakav drugi način utvrđivanja povlašćenog tretmana Vlade kao akcionara u kompanijama.

15 Sljedeća pitanja moraju biti naročito razmotrena:

a) Postoje li odredbe domaćeg zakonodavstva kojima se zahtijeva ili podstiče (kroz poreske ili druge povlastice) da banke, osiguravajuća društva, penzioni fondovi, fondovi za socijalno osiguranje, investitorski kompenzacioni fondovi ili druge finansijske institucije ulažu (npr. određeni dio svojih sredstava) u domaće državne hartije od vrijednosti ili druge državne obaveze?

Bankama je dozvoljeno da do 25% sredstava obavezne rezerve plasiraju u državne hartije od vrijednosti. One su stimulisane da ova sredstva ulože u državne hartije od vrijednosti, jer na taj način ostvaruju viši prinos. Savjet CBCG je ovu mjeru usvojio kao privremenu samo dok traju posljedice Globalne finansijske krize.

Ni jednim sektorskim propisom kojima se reguliše investiranje finansijskih institucija (Zakonom o hartijama od vrijednosti, Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima, Zakon o investicionim fondovima) ne propisuju se posebni zahtjevi kojima bi se podsticalo ulaganje u domaće državne hartije od vrijednosti.

Investicioni fond može ulagati u domaće hartije od vrijednosti i strane hartije od vrijednosti koje se kotiraju na organizovano uređenim tržištima zemalja OECD, kao i na drugim tržištima koja ispunjavaju standarde transparentnosti u poslovanju sa hartijama od vrijednosti i koje odredi nadzorni odbor tog fonda (član 54 stav 2 Zakona o investicionim fondovima).

Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima, kada je riječ o razlikovanju ulaganja imovine dobrovoljnog penzionog fonda u domaće i strane hartije od vrijednosti, propisuje samo jednu odredbu koja je relevantna, a koja se sastoji u činjenici da se dobrovoljni penzioni fond može steći najviše 10% emisije određene hartije od vrijednosti i da dobrovoljni penzioni fond može najviše 10% svojih sredstava uložiti u hartije od vrijednosti izdate od strane jednog emitenta (član 38 stav 2 i 3 Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima). Izuzetno od ovog pravila, sredstva dobrovoljnog penzionog fonda mogu se ulagati u državne zapise i druge kratkoročne hartije od vrijednosti koje izdaje Crna Gora i jedinice lokalne samouprave i kratkoročne bankarske depozite, na način koji utvrdi Komisija; i u dugoročne obveznice i druge dugoročne hartije od vrijednosti koje izdaju država Crna Gora i jedinice lokalne samouprave, bez ograničenja.

b) U kojoj mjeri centralna banka doprinosi finansiranju javnog sektora? Opišite trenutno stanje i sa aspekta zakonskih uslova i u pogledu prakse. Opišite pravila kojima se uređuje kreditiranje Vlade od strane centralne banke (ograničenja, otplata, dospelost, itd.), ukoliko takva pravila postoje.

Zakonom o CBCG utvrđena je izričita zabrana finansiranja Vlade i javnog sektora od strane Centralne banke Crne Gore. Naime, odredbama člana 3. Zakona o CBCG propisano je da Centralna banka Crne Gore ne može vršiti emisiju novca i da ne može davati kredite Vladi Crne Gore, ni drugim pravnim i fizičkim licima. CBCG je na privremenoj osnovi indirektno doprinijela finansiranju budžeta kroz otvaranje mogućnosti da se 25% sredstava obavezne rezerve banaka plasira u državne hartije od vrijednosti. Vidi odgovor pod a.

c) Je li centralna banka ovlašćena za obavljanje direktne kupovine instrumenata javnog duga Crne Gore na primarnom tržištu? Da li može da kupuje instrumente javnog duga od država članica EU?

Zakonom o CBCG utvrđena je izričita zabrana kupovine hartije od vrijednosti koje je emitovala Republika od strane Centralne banke Crne Gore na primarnom tržištu, jer je propisano da Centralna banka Crne Gore može da kupuje i prodaje hartije od vrijednosti koje je emitovala Republika samo na sekundarnom tržištu (član 11. tačka 6a) i član 33a stav 1. Zakona o CBCG). Centralna banka Crne Gore može i na primarnom i na sekundarnom tržištu kupovati hartije od vrijednosti emitovane od strane država članica Evropske unije.

16 Da li postoji mehanizam za održavanje likvidnosti u hitnim situacijama / mogućnost prekoračenja limita (overdraft), ili bilo kakva druga vrsta mogućnosti kreditiranja koju centralna banka pruža organima vlasti na centralnom, regionalnom ili lokalnom nivou, ili bilo kojim drugim javnim organima čije je djelovanje uređeno javnim pravom, odnosno javnim preduzećima? Ukoliko postoji, pod kakvim uslovima se oni koriste i kojim propisima je to uređeno?

Nema zakonskih mogućnosti da Centralna banka Crne Gore kreditira organe vlasti na centralnom ili lokalnom nivou ili bilo koje druge organe čije je djelovanje uređeno javnim pravom, niti javna preduzeća.

Monetarna i politika deviznog kursa

17 Što su glavni ciljevi centralne banke? Ko formuliše monetarnu politiku?

Saglasno Zakonu o CBCG, Centralna banka Crne Gore nema emisionu funkciju a odgovorna je za monetarnu politiku, pa su, stoga, glavni ciljevi Centralne banke Crne Gore vođenje efikasne monetarne politike, uspostavljanje i održavanje zdravog bankarskog sistema i efikasnog platnog prometa u Republici (član 1. stav 2. Zakona o CBCG). Saglasno odredbama novog Ustava Crne Gore, Centralna banka Crne Gore je odgovorna za monetarnu i finansijsku stabilnost i funkcionisanje bankarskog sistema. Usklađivanje ciljeva i funkcija Centralne banke Crne Gore sa

Ustavom Crne Gore realizovaće se novim zakonom o Centralnoj banci Crne Gore, čija je izrada u toku.

Monetarnu politiku utvrđuje Savjet Centralne banke, saglasno odredbama člana 11. stav 1. tačka 1) Zakona o CBCG.

18 Je li održavanje stabilnosti cijena primarni cilj centralne banke? Ne dovodeći u pitanje taj cilj, da li centralna banka podržava opšte ciljeve ekonomske politike Vlade?

Ustavom Crne Gore je predviđeno da je CBCG odgovorna za monetarnu i finansijsku stabilnost i funkcionisanje bankarskog sistema. U uslovima eurizacije cenovna stabilnost je teško sprovodiva kao cilj monetarne politike, zbog nepostojanja potrebnih instrumenata monetarne politike da se ona ostvari. Novim Zakonom o centralnoj banci biće potrebno da se dodatno obrazlože ciljevi (odgovornosti) CBCG. Centralna banka nema obavezu da podržava opšte ciljeve ekonomske politike.

19 Je li zakon o centralnoj banci usklađen s načelima otvorene tržišne ekonomije sa slobodom konkurencije, da li favorizuje efikasnu raspodjelu resursa i djeluje u skladu s načelima datim u Članu 4 Ugovora o EZ?

Važeći Zakon o CBCG nema izričitu odredbu o usklađenosti sa načelima otvorene tržišne ekonomije i slobodne konkurencije. U vezi sa ovim pitanjem, naglašavamo da je odredbama člana 139. Ustava Crne Gore, koji je proglašen 22. oktobra 2007. godine, utvrđeno da se ekonomsko uređenje Crne Gore zasniva na slobodnom i otvorenom tržištu, slobodi preduzetništva i konkurencije. Stoga bi trebalo da novi zakon o CBCG, čija je izrada u toku, bude usklađen sa načelima otvorene tržišne ekonomije i slobodne konkurencije iz člana 4 Ugovora o EZ.

20 Koja je zvanična valutna jedinica koja se koristi za sprovođenje monetarne politike? Na kojem mjestu u zakonu je to navedeno?

Zvanična valuta je euro. Euro kao platežno sredstvo je definisan Zakonom o Centralnoj banci Crne Gore u članu br. 1. stav 3.

21 Da li osnovni zadaci centralne banke uključuju sljedeće: definisanje i sprovođenje monetarne politike, vođenje devizne politike, držanje i upravljanje službenim deviznim rezervama zemlje, i obezbjeđivanje nesmetanog funkcionisanja platnog sistema?

Ovlašćenja Centralne banke Crne Gore pokrivaju sljedeća područja navedena u ovom pitanju: definisanje i sprovođenje monetarne politike, držanje i upravljanje deviznim rezervama zemlje i obezbjeđivanje nesmetanog funkcionisanja platnog sistema.

22 Kako se sprovodi monetarna politika (koje su konkretne obaveze držanja rezervi, mogućnosti refinansiranja, operacije na otvorenom tržištu, glavne kamatne stope centralne banke, drugi monetarni instrumenti)? Koje su bile najznačajnije skorašnje promjene u upotrebi monetarnih instrumenata? U kojoj mjeri su direktni instrumenti monetarne kontrole (kao što su kreditni limiti, kontrola kamatnih stopa, itd.) zamijenjeni indirektnim, tržišno zasnovanim instrumentima (kao što su operacije na otvorenom tržištu, finansijske pogodnosti, itd.)? Je li okvir za monetarnu politiku dovoljan da kreatorima politike omogući sprovođenje uspješnih politika stabilizacije? Jesu li operacije na otvorenom tržištu i kreditne operacije, ukoliko ih ima, zasnovane na aranžmanima kolateralnog obezbjeđenja?

U uslovima eurizacije monetarna politika je u značajnoj mjeri ograničena. Glavni instrument monetarne politike je politika obaveznih rezervi. U zakonu postoji mogućnost i za vođenje operacija na otvorenom tržištu, ali usled ograničenih sredstava kojima raspolaže CBCG ova mogućnost nije korišćena. Takođe, postoje i ograničene mogućnosti za odobravanje kratkoročnih likvidnosnih kredita. Ostali instrumenti monetarne politike nijesu raspoloživi, uključujući i referentnu kamatnu stopu.

Najvažniji instrument monetarne politike u Crnoj Gori, kao eurizovanoj ekonomiji, je obavezna rezerva koja je više puta mijenjana od osnivanja CBCG. Promjene u instrumentu obavezne rezerve prikazane su kroz pregled osnovnih elemenata ovog instrumenta u posljednje dvije godine:

- Od jula 2009. godine: osnovica za obračun obavezne rezerve su depoziti po viđenju i oročeni depoziti; stopa obavezne rezerve iznosi 10%; obavezna rezerva se može izdvajati na račun obavezne rezerve u zemlji, na račune CBCG u inostranstvu i do 25% se može držati u obliku državnih zapisa Crne Gore; Centralna banka plaća kamatu obračunatu po stopi od 1% godišnje na 25% izdvojenih sredstava na račun rezervi; kamatna stopa na pogrešno obračunatu i u propisanom roku neizdvojenju obaveznu rezervu iznosi 12% na godišnjem nivou; banke mogu najviše 50% obavezne rezerve koristiti za likvidnost beskamatno, ako sredstva vrate do kraja istog radnog dana, dok na iznos obavezne rezerve koji banka ne vrati do kraja istog radnog dana, CBCG obračunava kamatu mjesečno po stopi 7% na godišnjem nivou.

- Od februara do jula 2009. godine: osnovica za obračun obavezne rezerve su depoziti po viđenju i oročeni depoziti; stopa obavezne rezerve iznosi 11%; obavezna rezerva se može izdvajati na račun obavezne rezerve u zemlji, na račune CBCG u inostranstvu i do 20% se može držati u obliku državnih zapisa Crne Gore; Centralna banka plaća kamatu obračunatu po stopi od 1% godišnje na 30% izdvojenih sredstava na račun rezervi; kamatna stopa na pogrešno obračunatu i u propisanom roku neizdvojenju obaveznu rezervu iznosi 12% na godišnjem nivou; banke mogu najviše 50% obavezne rezerve koristiti za likvidnost beskamatno, ako sredstva vrate do kraja istog radnog dana, dok na iznos obavezne rezerve koji banka ne vrati do kraja istog radnog dana, CBCG obračunava kamatu mjesečno po stopi 11% na godišnjem nivou.

- Od januara 2008. do februara 2009. godine: osnovica za obračun obavezne rezerve su depoziti javnog sektora bez obzira na ročnost i depoziti po viđenju i oročeni depoziti ostalih sektora sa rokom dospijea kraćim od dvije godine; stopa obavezne rezerve iznosi 19% na depozite javnog sektora, bez obzira na ročnost, na depozite po viđenju i oročene depozite ostalih sektora čiji je rok do dospijea, na dane obračunavanja obavezne rezerve, kraći od 180 dana, a 2% na oročene depozite ostalih sektora, čiji je rok do dospijea, na dane obračunavanja obavezne rezerve, duži od 180 dana, a kraći od dvije godine; obavezna rezerva se može izdvajati na račun obavezne rezerve u zemlji i na račune CBCG u inostranstvu; Centralna banka plaća kamatu obračunatu po stopi od 1% godišnje na 50% izdvojenih sredstava na račun rezervi; kamatna stopa na pogrešno obračunatu i u propisanom roku neizdvojenju obaveznu rezervu iznosi 12% na godišnjem nivou; banke mogu najviše 50% obavezne rezerve koristiti za likvidnost beskamatno, ako sredstva vrate do kraja istog radnog dana, dok na iznos obavezne rezerve koji banka ne vrati do kraja istog radnog dana, CBCG obračunava kamatu mjesečno po stopi 11% na godišnjem nivou.

Pored toga, na osnovu Zakona o mjerama za zaštitu bankarskog sistema (Sl. list CG, br. 64/08), donešena je Odluka o korišćenju obavezne rezerve banaka kod Centralne banke Crne Gore na

period duži od jednog dana (Sl. list CG, br. 65/08, 15/09, 41/09) koja je, takođe, mijenjana dva puta od donošenja, a čija je primjena do 31.12.2009. godine.

Prvobitnom odlukom je propisano da banka koja kao posljedicu svjetske finansijske krize ima problem u održavanju likvidnosti CBCG može odobriti korišćenje do 50% izdvojenih sredstava obavezne rezerve, na dnevnoj osnovi, na period koji je duži od jednog dana, a najduže sedam radnih dana. Kasnije je ovaj rok produžen na 10 radnih dana u toku jednog mjeseca. Na korišćeni iznos obavezne rezerve prvobitno je propisano da banka plaća kamatu mjesečno po stopi od 5% na godišnjem nivou, zatim 4%, dok je posljednjom izmjenom predviđeno da se plaća kamata po stopi koja se utvrđuje u visini stope ECB za glavne operacije refinansiranja uvećanoj za 0.5 procentnih poena. Ukoliko se sredstva ne vrate po isteku odobrenog perioda banka plaća kamatu mjesečno po stopi koja je prvobitno bila određena na nivou od 11% na godišnjem nivou, zatim smanjena na 9%, dok nakon posljednje izmjene iznosi 7% na godišnjem nivou.

Kreditni limiti su postojali samo u 2008. godini kao rezultat prevelike kreditne ekspanzije. Ostali direktni instrumenti monetarne kontrole nisu nikada korišćeni.

U uslovima eurizacije monetarna politika ne raspolaže instrumentima za sprovođenje uspješnih politika stabilizacije.

Centralna banka, na osnovu Zakona o Centralnoj banci Crne Gore (Sl. list RCG, br. 52/00, 53/00, 47/01, 04/05), može sprovođiti operacije na otvorenom tržištu. Članom 33a, stav 1 i 2 Zakona propisano je da „Centralna banka na sekundarnom tržištu može prodati ili kupiti hartije od vrijednosti koje je emitovala Republika. Centralna banka može na primarnom i sekundarnom tržištu prodati i kupiti hartije od vrijednosti emitovane od strane država članica Evropske Unije ili druge države određene propisom Centralne banke.” I pored mogućnosti za primjenu, operacije na otvorenom tržištu se do sada nijesu primjenjivale.

Prema Zakonu o Centralnoj banci Crne Gore, član 30, 3, stav 2: „Centralna banka ne može davati kredite Vladi Republike Crne Gore ni drugim pravnim i fizičkim licima, osim pod uslovima propisanim ovim zakonom”. Članom 30 Zakona propisano je da: „Centralna banka može banci koja ima dozvolu za rad u Republici, u cilju održavanja likvidnosti:

- 1) odobriti da koristi svoje zakonom propisane obavezne rezerve deponovane u Centralnoj banci, koje je banka dužna obnoviti do propisanog nivoa do kraja istog radnog dana;
- 2) iz sopstvenih sredstava odobriti intra-dnevni kredit;
- 3) iz sopstvenih sredstava odobriti kredit, pod uslovom da je iznos kredita u potpunosti obezbijeđen hartijama od vrijednosti, koje je emitovala Republika, država članica Evropske Unije ili druga država određena propisom Centralne banke.” Odobravanje kredita za likvidnost bliže je uređeno Odlukom o bližim uslovima i načinu korišćenja sredstava koja Centralna banka Crne Gore može odobravati bankama u cilju održavanja likvidnosti (Sl. list RCG, br. 02/02).

Iznos kredita koji se odobrava bankama za održavanje likvidnosti mora biti u potpunosti obezbijeđen hartijama od vrijednosti koje je emitovala Crna Gora, država članica EU ili druga država određena propisom Centralne banke. Kredit se daje u iznosu do 80% nominalne vrijednosti hartija od vrijednosti koje se koriste za obezbjeđenje kredita. Rok do dospijeca hartija od vrijednosti koje se zalažu kao obezbjeđenje kredita mora biti najmanje tri dana, a najviše godinu dana.

Intra-dnevni i noćni kredit Centralne banke komercijalne banke do sada nijesu koristile.

Pored toga, na osnovu Zakona o mjerama za zaštitu bankarskog sistema (Sl. list CG, br. 64/08), donešena je Odluka o odobravanju kratkoročnih pozajmica bankama (Sl. list CG, br. 65/08), a čija je primjena do 31.12.2009. Odlukom je propisano da Centralna banka može banci koja je solventna, a koja kao posljedicu svjetske finansijske krize ima problema u održavanju likvidnosti, odobriti kratkoročnu pozajmicu na period koji nije duži od 30 dana, ukoliko je iskoristila sve druge mogućnosti koje su za rješavanje likvidnosti dostupne na tržištu. Za korišćenje kratkoročne pozajmice, banka je dužna da založi hartije od vrijednosti (član 2). Član 4 predviđa da kratkoročnu pozajmicu Centralna banka ne može odobriti u iznosu višem od 90% tržišne vrijednosti založenih hartija od vrijednosti koje je emitovala država Crna Gora ili država članica Evropske unije. Rok do dospijeca hartija od vrijednosti koje se zalažu kao obezbjeđenje mora biti duži od roka dospijeca kratkoročne pozajmice (čl. 4, stav 2).

23 Koji činioci ometaju sprovođenje monetarne politike (npr. elastičnost kamatnih stopa na zajmove i domaće rashode, konkurencija u bankarskom sektoru, promjene u strukturi financijskih tržišta)?

Imajući u vidu kontekst eurizacije mogućnosti za sprovođenje monetarne politike su vrlo ograničene. Najveće teškoće za tekuće sprovođenje monetarne politike predstavlja neadekvatan pravni okvir (Zakon o bankama, i Zakon o CBCG), kao i pogoršana situacija u bankarskom sektoru kao rezultat Globalne finansijske krize (pad depozita, rast nekvalitetne aktive, pad koeficijenta solventnosti i dr).

24 Opišite glavne karakteristike i ciljeve vašeg režima i politike deviznog kursa: uporište, izbor centralnih stopa, raspon fluktuacija, itd.

Imajući u vidu da Crna Gora kao zvaničnu valutu koristi euro, ne postoji mogućnost vođenja politike deviznog kursa.

25 Kako se politika deviznog kursa sprovodi? Koji su njeni instrumenti (intervencije, monetarna politika, fiskalna politika, kontrola kapitala)? Kakva je interventna politika, ukoliko postoji (valute koje se koriste, finansiranje, sterilizacija)?

Usljed eurizacije nije moguće voditi politiku deviznog kursa.

26 Jesu li predviđene bilo kakve reforme politike deviznog kursa? Ako jesu, zbog čega? Kakva je uloga predstojećeg pristupanja EU u vezi sa time?

Crna Gora usljed eurizacije ne može da vodi politiku deviznog kursa.

27 Ima li bilo kakvih pokušaja da se izmjere ravnotežni (realni) devizni kurs? Kakvo je bilo kretanje ravnotežnog, realnog deviznog kursa u posljednje vrijeme?

Crna Gora usljed eurizacije ne može da vodi politiku deviznog kursa, te stoga nije računat ravnotežni (realni) devizni kurs.

28 Kakva veza postoji između politike deviznog kursa i monetarne politike?

Ne postoji veza. Kao rezultat eurizacije Crna Gora ne može da vodi politiku deviznog kursa, niti da utiče na njegovo kretanje. Isto tako ne raspolaže instrumentima monetarne politike kojima bi mogla uticati na pozitivno ili negativno kretanje kursa eura.

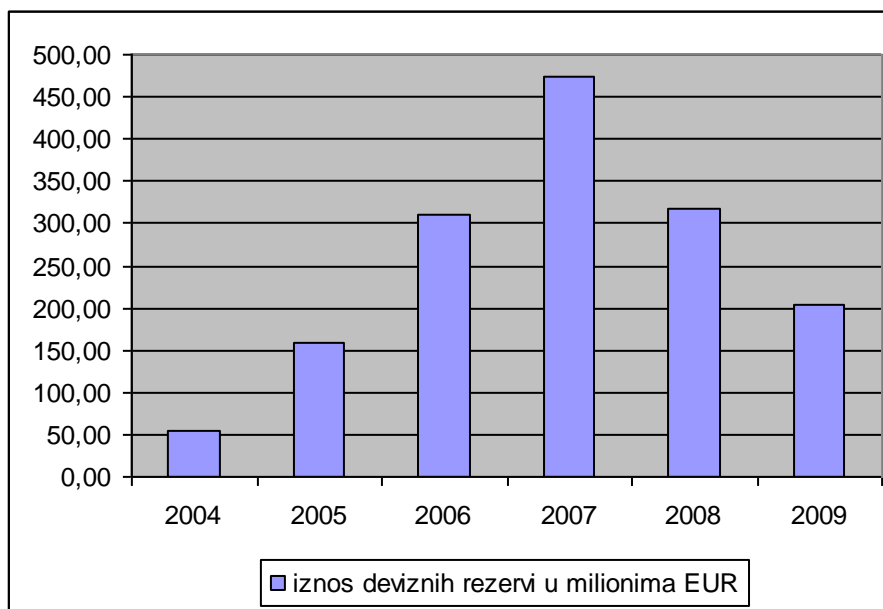
29 Kako će liberalizacija kretanja kapitala uticati na monetarnu i politiku deviznog kursa? Koliko je vaša privreda ranjiva na značajan porast (aprecijaciju) ili pad (deprecijaciju) vrijednosti valute?

Liberalizacija kretanja kapitala je već sprovedena. Ona ne utiče na kretanje deviznog kursa, zbog eurizacije. Do sada nije u većoj mjeri uticala na monetarnu politiku, a treba imati u vidu da u uslovima eurizacije ne postoje klasične veze na relaciji priliv/odliv kapitala → promjena ponude/traznje za stranom valutom → promjena nivoa deviznog kursa. Što se tiče osjetljivosti privrede na značajan porast ili pad vrijednosti valute, možemo konstatovati da je na takva kretanja u velikoj mjeri osjetljivo preduzeće Kombinat aluminijuma Podgorica, najveći crnogorski robni izvoznik, koje svoje proizvode prodaje u dolarski utvrđenim cijenama, a većinu inputa nabavlja u cijenama utvrđenim u eurima. Ostatak privrede nije osjetljiv u većoj mjeri u odnosu na nivo koji je uobičajen u drugim zemljama, pri sličnim promjenama nivoa deviznog kursa.

30 Kakvo je stanje deviznih rezervi? Postoje li neke ciljne vrijednosti njihove veličine? Kako se ovim rezervama upravlja?

Devizne rezerve u slučaju Crne Gore nemaju funkciju koje imaju u zemljama koje imaju sopstvenu valutu, stoga i ne postoje ciljne vrednosti. Devizne rezerve se pored sopstvenih sredstava Centralne banke (kapital i generalna rezerva), sastoje od depozitnih sredstava Ministarstva finansija (uključujući i zlato), sredstava koja komercijalne banke izdvajaju kao obaveznu rezervu kod CBCG i rezervne pozicija kod MMF-a.

Kretanje iznosa deviznih rezervi u periodu od 31. decembra 2004. do 30. juna 2009. godine je prikazano na grafiku:

Deviznim rezervama Crne Gore upravlja Centralna banka Crne Gore (član 11 i 33, Zakon o Centralnoj banci Crne Gore). Upravljanje deviznim rezervama se vrši u skladu sa Politikom Centralne banke, Odlukom o upravljanju deviznim rezervama (Sl. list RCG, br. 31/06 i 62/06), opštim i operativnim smjernicama. O tim dokumentima i njihovom sadržaju odluku donosi Savjet Centralne banke (član 17, Zakon o Centralnoj banci Crne Gore).

Odlukom o opštim smjernicama za upravljanje deviznim rezervama utvrđeno je da Savjet Centralne banke određuje:

- vrstu i nivo rizika koji Centralna banka može preuzeti u upravljanju deviznim rezervama,
- oblike u kojima se sredstva mogu investirati,
- kriterijume za izbor banaka i dio sredstava, od ukupnog iznosa deviznih rezervi koje drže u inostranstvu, koji se može pojedinačno kod njih držati,
- valute portfolia.

Sredstva rezervi investiraju se samo u finansijske instrumente s fiksnim prinosom (obveznice, depoziti i slični instrumenti) izdate od strane određenih država i kod komercijalnih banaka s najvišim rejtingom. Ulaganja u akcije, obveznice privatnih kompanija, kao i izvedenice tih finansijskih instrumenata (derivate) nisu dozvoljena. Opšte smjernice, kao i operativne smjernice definišu kvalitativne i kvantitativne limite za upravljanje deviznim rezervama i vrlo su strogo postavljene.

31 Kako je nastao bruto inostrani dug? Molimo naznačite glavne izvore rasta i njegove strukturne elemente (npr. dospelost, kreditora, valutnu strukturu, itd.). Što će akumulacija duga u prošlosti značiti za srednjoročni i dugoročni porast amortizacije? Na koji način je servisiranjem inostranog duga dosada upravljano?

Veliki dio duga se sastoji od duga naslijeđenog iz perioda bivše SFR Jugoslavije i državne zajednice Srbija i Crna Gora. Dug iz perioda dz SCG je generalno imao garanciju ili Srbije ili Crne Gore u zavisnosti da li je korisnik bio iz jedne ili druge republike. Vlada Crne Gore je na osnovu Sporazuma između Republike Srbije i Republike Crne Gore o regulisanju članstva u međunarodnim finansijskim organizacijama i razgraničenju finansijskih prava i obaveza, potpisan 10. jula 2006. godine, preuzela svoj dio duga SCG.

Kretanje ino duga u 2006. godini

Na osnovu utvrđene podjele obaveza u skladu sa gore navedenim sporazumom, visina inostranog duga iznosio je, na 30.06.2006. godine, 477.3 miliona eura ili 74.0% ukupnog duga ili 27.1% BDP.

U strukturi stranog javnog duga Crne Gore, na kraju septembra 2006. godine, najveće učešće ima stari reprogramirani dug prema Međunarodnoj banci za obnovu i razvoj (IBRD) – 55.4%, odnosno 264.2 miliona eura. Stari dug prema IBRD reprogramiran je 2001. godine u okviru regulisanja odnosa sa ovom institucijom, kada je dogovoreno je da se reprogramiranje izvrši kroz šest konsolidacionih zajmova. Zajmovi su ugovoreni na 30 godina sa grace periodom od 3 godine i uz povoljnu kamatnu stopu - LIBOR i fiksni spred. Drugi značajni povjerilac bio je Pariski klub povjerilaca prema kojem je dug, na dan 30. septembra 2006. godine, iznosi 125.3 miliona eura ili 26.3% ino duga. Preostali dug potpadao je pod ostale međunarodne finansijske institucije kao što su EIB, IDA, Evropska komisija i sl.

Na kraju 2006. godine, javni dug Crne Gore, iznosi je 701.1 milona eura, od čega je spoljni javni dug iznosio 504 miliona eura ili 71.9% od ukupnog javnog duga. U strukturi spoljnog duga glavna promijena, u odnosu na 30.09.2006. godine, odnosi se na uvećanu obavezu od oko 12.5 mil. eura prema Pariskom klubu povjerilaca uslijed dodavanja kapitalisane kamate na iznos duga, kao i obaveze po osnovu prvih povlačenja kredita vlada Poljske (projekat za poljoprivredu i željeznicu) i Mađarske (obrazovanje), kao i povlačenja iz aranžmana sa KfW - om (projekta vodosnadbijevanja). Nova kreditna zaduženja, odnosila su se na projekte vodosnadbijevanja, poljoprivrede, obrazovanja.

Kod valutne i kamatne strukture ino obaveza Crne Gore, situacija je takodje, veoma povoljna. Od ukupnog iznosa spoljnog duga Crne Gore u toku 2006. godine, samo je dio Pariskog kluba (26% duga u USD, a 3% uostalim valutama), kao i dugovi prema Anglo Yugoslav banci (u USD) i IDA krediti (u SDR) nije bilo predviđeno da se servisiraju u eurima, dok su se ostale obaveze servisirale u eurima.

U pogledu kamatnih stopa koje se primjenjuju na ino dugove, zastupljena je fiksna kamatna stopa (kreće se kod Pariskog kluba - ODA kredita 2%, ili čak ispod kod robnih bilateralnih kredita) je dominantna kod Pariskog kluba povjerilaca (96.4% duga se servisira po fiksnoj kamati) i IBRD –a (preko 60% duga se servisira po fiksnoj kamati), koji čine skoro 80% ino obaveza. Kod ostalih zajmova, kamatna stopa (izuzev IDA, koji su beskametni i nose samo trošove servisiranja 0.75% i angažovanja 0.50%) primjenjuje se odgovarajući LIBOR (uglavnom EURIBOR) +0.5%.

Kretanje ino duga u 2007. godini

Državni dug na kraju 2007. godine iznosi 737,2 mil. eura ili 32,4% BDP, od čega je spoljni dug iznosio 462.1 mil. eura ili 20.3% od BDP - a osim povoljne valutne i kamatne strukture kredita, krediti koji ulaze u javni dug RCG imaju dug otplatni i grejs period (do 2031. god. kod IBRD, 2024 odnosno 2041 kod povjerilaca iz Pariskog kluba, dok su nova kreditna zaduženja imala grejs period od 2 do 10 godina i otplatu od 10 do 20 godina.

Na kraju 2007. godine, spoljni državni dug smanjen je i u nominalnom i u proporcionalnom iznosu u odnosu na BDP, za 41.9 mil. eura ili za 4.9% BDP (za 2006. god. BDP je 2003 mil. eura). Do smanjenja je došlo uslijed prijevremene otplate tri tranše konsolidacionog zajma Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) u ukupnom iznosu od oko 59 mil. eura, kao i redovnih otplata glavnice u iznosu od oko 12 mil. eura, kao i otplate Angažovanje sredstava iz postojećih kredita povećala su stanje duga za 27.6 mil. eura, i to kod Međunarodne organizacije za razvoj (IDA) (projekat održivi razvoj turizma), Kreditne banke za razvoj (KfW), mađarskog (obrazovanje) i poljskog robnog kredita (oprema za poljoprivredu i željeznicu), kao i prvo povlačenje sredstava iz kredita sa Societe Generale bankom za nabavku IT opreme za škole.

U pogledu kamatne i valutne strukture ino obaveza Crne Gore zadržan je približno isti trend, tako se oko 89% ino duga servisiralo u eurima, po fiksnoj kamatnoj stopi servisiralo se 77% posto obaveza, dok je period otplate, sa grace periodom, zadržao isti trend iz 2006. godine.

Kretanje ino duga u 2008. godini.

Državni dug Crne Gore na 31.12.2008. god. iznosi je 894.7 mil. eura ili 26.8% bruto BDP, od čega je spoljni dug iznosio 481.7 mil. eura ili 14.4% BDP-a.

Spoljni dug je u 2008. godini porastao za 19,6 mil. eura u odnosu na kraj 2007. god. Iz postojećih kredita angažovano je oko 36,4 mil eura i to kod Međunarodne organizacije za razvoj (IDA), Kreditne banke za razvoj (KfW), Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), Mađarskog robnog kredita, Poljskog kredita, kredita kod Societe Generale banke i transfernog robnog kredita Vlade Republike Francuske za EPCG. Stanje duga je umanjeno na osnovu redovnih otplata glavnice u iznosu od oko 16,8 mil eura, a u ovaj iznos uključena je i prijevremena otplata obaveza po osnovu duga prema Japanu i Velikoj Britaniji u okviru Pariskog kluba povjerilaca. U potpunosti je otplaćen i dug prema Anglo Yugoslav banci, koji je servisiran u USD. Dug po osnovu kredita potpisanih prije 2000. godine, tzv. stari dug, čini 68% ukupnog iznosa spoljnog duga.

U pogledu kamatnih stopa, perioda otplate, kao i valute otplate zadržao se povoljan trend iz 2007. godine.

Kretanje ino duga u 2009. godini, zaključno sa 30.09.2009. godine.

Državni dug Crne Gore na 30.09.2009. god. iznosi 1 071.2 mil. eura ili 33.0% BDP, od čega spoljni dug iznosi 645.2 mil. eura ili 16.9% BDP-a.

Spoljni dug je u toku prva tri kvartala 2009. godine porastao za 163.5 mil. eura u odnosu na kraj 2008. god. Stanje ino duga uvećano je uslijed preuzimanja duga Željezničke infrastrukture Crne Gore A.D. prema Češkoj eksportnoj banci (ČEB) u iznosu od 48.1 mil. eura, prema Evropskoj investicionoj banci (EIB) u iznosu od 7.0 mil. eura (sredstva još uvijek nijesu povučena), Evropskoj banci za obnovu i razvoj (EBRD) u iznosu od 11.0 mil. eura (do sada je povučeno 7.8 mil), i preuzimanjem duga Željezničkog prevoza Crne Gore A.D. prema EUROFIMI u iznosu od 34.5 mil. CHF. Osim toga, stanje ino duga uvećano je povlačenjem sredstava kredita od ugovora koji su zaključeni sa međunarodnim finansijskim institucijama u prethodnom periodu.

Tabela sa stanjem ino duga

STANJE DRŽAVNOG DUGA CRNE GORE NA DAN 30.09.2009. god.					
EURO (milioni)					
Inostrani dug					
Kreditor	Stanje duga	BDP est	Ino dug/BDP	% ino duga	% javnog duga
			(2/3)		
1	2	3	4	5	6
Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD)	184.1	3 242.0	5.7%	28.5%	17.2%
Međunarodna finansijska organizacija (IFC)	6.9	3 242.0	0.2%	1.1%	0.6%
Zemlje članice Pariskog kluba kreditora*	124.4	3 242.0	3.8%	19.3%	11.6%
Međunarodna organizacija za razvoj (IDA)**	52.7	3 242.0	1.6%	8.2%	4.9%
Evropska investiciona banka (EIB)****	39.8	3 242.0	1.2%	6.2%	3.7%
Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD)	18.0	3 242.0	0.6%	2.8%	1.7%
Razvojna banka Savjeta Evrope	1.2	3 242.0	0.0%	0.2%	0.1%

17 Ekonomska i monetarna politika

Evropska Zajednica	5.5	3 242.0	0.2%	0.9%	0.5%
Kreditna banka za obnovu - Njemačka (KFW)	10.8	3 242.0	0.3%	1.7%	1.0%
Austrijski kredit	4.1	3 242.0	0.1%	0.6%	0.4%
Madjarski kredit	12.2	3 242.0	0.4%	1.9%	1.1%
Poljski kredit	11.8	3 242.0	0.4%	1.8%	1.1%
Societe Generale - Education IT	1.6	3 242.0	0.0%	0.2%	0.1%
Francuski kredit***	8.5	3 242.0	0.3%	1.3%	0.8%
EUROFIMA - dug Željeznice****	22.8	3 242.0	0.7%	3.5%	2.1%
Češki EXIM - dug Željeznice	45.0	3 242.0	1.4%	7.0%	4.2%
Steiermarkische Bank und Sparkassen AG*****	5.5	3 242.0	0.2%	0.9%	0.5%
Erste Bank	30.0	3 242.0	0.9%	4.6%	2.8%
Credit Suisse Bank	60.3	3 242.0	1.9%	9.3%	5.6%
UKUPNO	645.2	3 242.0	16.9%	100.0%	60.2%
* Iznos originalnog duga u eurima je 71% americkim dolarima 26% i 3% u ostalim valutama.					
**Originalni iznos je u specijalnim pravima vučenja (SDR). Korišćen je kurs XDR/EUR = 1.1101					
***Robni kredit - EPCG					
****Kredit EIB u ukupnom iznosu od 47.0 mil. eura koje servisiraju javna preduzeca (Monteput Aerodromi CG i EPCG) ne ulaze u iznos spoljnog duga vec se tretiraju kao garancije.					
*****Dug prema EUROFIMA je 34.5 mil. CHF koriscen kurs 0.6636					
*****Kredit za finansiranje nabavke vatrogasnih vozila za MUP					

Tabela sa visinom kamatnih stopa prema kreditorima

FOREIGN DEBT	
EUR (million)	
Creditor	Interest rate
IBRD	fixed: 5.44 - 5.81 floating: EURIBOR + 0.55%
IFC	LIBOR + 1%
Paris Club	fixed: 2 - 5.90 floating: EURIBOR (LIBOR) + 0.5
IDA	0.75% service charge 0.50% commitment fee
EIB	EURIBOR + 0.50%
EBRD	EURIBOR + 1%
CEB	3.558
European Community	EURIBOR + 0.2%
KfW	0 25% service charge
Austrian loan	interest rate: 1.164 service charge: 0.25
Hungarian credit	0.69
Polish loan	0.75
Societe Generale - Education IT	EURIBOR + 1.5
French loan	0.9
Erste Bank	9.067%
Credit Suisse	8.38%

Tabela sa projekcijom visine javnog duga u periodu od 09-12 godine

	2009 projekcija	2010 projekcija	2011 projekcija	2012projekcija
Inostrani dug (u mil €)	879.5	1 104.5	1 292.8	1 272.3
Inostrani dug (u % BDP-a)	27.1	33.2	37.4	35.4
Unutrašnji dug (u mil €)	469.5	456.3	461.4	448.1
Unutrašnji dug (u % BDP-a)	14.5	13.7	13.4	12.5
Ukupan dug (u mil €)	1 349.0	1 560.8	1 754.2	1 720.4

17 Ekonomska i monetarna politika

Ukupan dug (u % BDP-a)	41.6	47.0	50.8	47.9
-------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Što se tiče servisiranja javnog duga od 2000. godine javni dug se finansirao donacijama od sredstava privatizacionih prihoda pozajmicama i kreditima i državnim zapisima. Takođe u periodima 2007. i 2008. godine javni dug je finansiran i suficitom državnog budžeta.

II. EKONOMSKA POLITIKA

A. Prilagođenost države

32 Na koji je način koordinisanje usvojenih politika, konkretno u oblasti fiskalne i monetarne politike, uređeno vašim zakonodavstvom?

Odredbama člana 11. tačka 7) Zakona o Centralnoj Banci Crne Gore propisano je da Centralna Banka ima ovlaštenje da vrši redovne makroekonomske analize, uključujući monetarne, fiskalne, finansijske i platno-bilansne analize privrede Crne Gore i da daje Vladi preporuke u oblasti ekonomske politike. Pogledati i odgovor na pitanje 6 u II Ekonomski kriterijumi, V Ekonomska i strukturalna pitanja i reforme.

Imajući u vidu da Crna Gora koristi euro kao zvanično sredstvo plaćanja u tom smislu i monetarna politika ima vrlo ograničene instrumente djelovanja. U takvim uslovima potencijalna prilagođavanja se vrše dominantno na strani instrumentata fiskalne politike.

Koordinacija politika u Crnoj Gori je obezbijeđena kroz izradu strateškog dokumenata Vlade, od kojih je najznačajniji Ekonomski i fiskalni program, koji se realizuje u okviru dijaloga Crne Gore sa Evropskom komisijom.

Osnova za izradu projekcija u dokumentu je makroekonomski model koji zajednički razvijaju Ministarstvo finansija i Centralna banka Crne Gore. Na osnovu modela i utvrđenih projekcija se utvrđuju planovi za politike u narednom periodu. Istovremeno, u dijelu strukturalnih reformi, planovi su usklađeni sa smjernicama fiskalne politike.

33 Koja bi zakonska akta mogla sadržati odredbe koje nisu usklađene sa pravnim tekovinama EU (Acquis)?

Zakon o Centralnoj banci je u domenu koordinacije fiskalne i monetarne politike, usklađen sa odredbama člana 101 Ugovora o EZ i članom 21 Protokola br. 18. Ugovora o EZ o Statutu ESCB i ECB.

Zakoni i drugi akti koje se tiču fiskalne politike su rađene na osnovu najbolje prakse razvijenih zemalja.

34 Na koji način vaša zemlja učestvuje u predpristupnom nadzoru nad ekonomskom politikom?

Prihvatajući obaveze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Privremenog sporazuma o trgovini i srodnim pitanjima između Evropske zajednice i Crne Gore, kao i obaveza iz šireg konteksta procesa usklađivanja sa regulativom u okviru EU, a u skladu s Nacionalnim programom integracija Crne Gore 2008-2012. godine, Crna Gora s posebnom pažnjom tretira primjenu *acquis*-a iz oblasti ekonomske i monetarne politike. Uspostavljeni sistem za praćenje realizacije Privremenog sporazuma sa konstituisanim Privremenim odborom i pet privremenih pododbora kao zajedničkim tijelima Evropske komisije i Vlade Crne Gore, te aktivnost u okviru Unaprijeđenog stalnog dijaloga, omogućava praćenje rezultata u transformaciji sistema i njegovom usklađivanju s pravilima i regulativom EU, te razmjenu mišljenja u pogledu implementacije sugestija za

unapređivanje i dosljednije prilagođavanje zakonodavstvu, normama i standardima EU. U skladu s tim, periodičnim Izvještajima o napretku Crne Gore, Evropska komisija saopštava svoja zapažanja o postignutom progresu sa preporukama u pogledu novih aktivnosti. Dosadašnji Izvještaji su afirmisali napredak Crne Gore u prihvatanju zahjeva i obaveza koje proističu iz procesa pridruživanja EU. Istovremeno, Ekonomskim i fiskalnim programom 2008-2011. godine, koji pripremaju zemlje koje su u procesu priprema za sticanje statusa kandidata za članstvo u EU i zemlje koje imaju taj status, kroz proces godišnjeg ažuriranja Programa, elaboriraju se opšti ciljevi, pravci strukturnih reformi i mjere razvojne politike u kontekstu procesa pridruživanja EU. Cilj je da se utvrđivanjem i implementacijom Programa unapređuju kapaciteti crnogorske administracije za planiranje u funkciji priprema za aktivnosti koje se očekuju nakon sticanja statusa kandidata, odnosno po učlanjenju u EU. U Programu su implementirana i scenarija i mjere za ublažavanje efekata ekonomske i finansijske krize. Usaglašenim ocjenama i saglasnošću sa osnovnim rješenjima iz Programa, i njegovim monitoringom, Evropska komisija praktično ostvaruje nadzor nad procesom prilagođavanja ekonomskog i fiskalnog sistema pravilima EU.

Realizujući opredjeljenja na prihvatanje rješenja iz *acquis-a* koji se odnosi na ekonomsku politiku i prihvatanje standarda i normi iz tog okvira, Crna Gora u punom kapacitetu ostvaruje saradnju i kooperativnost u procesu primjene uspostavljenih mehanizama nadzora nad ekonomskom politikom. Na taj način, nastoji se obezbijediti što veći nivo kompatibilnosti ekonomske i razvojne politike sa okvirima i zahtjevima razvojnih politika u okviru EU.

35 Koji su opšti ciljevi uzeti u razmatranje prilikom pripremanja Vladinog srednjoročnog fiskalnog okvira i Zakona o budžetu?

Osnovni makroekonomski cilj postavljen srednjoročnim fiskalnim okvirom i godišnjim zakonima o budžetu predstavlja poštovanje Mastroitskih fiskalnih kriterijuma:

- javni dug ispod nivoa od 60% BDP-a,
- maksimalni deficit na nivou javnih finansija (centralni budžet, državni fondovi i lokalna samouprava) do 3% BDP-a.

Napominjemo da su ciljevi postavljeni u srednjoročnom okviru javne potrošnje puno strožiji i ambiciozniji a odnose se na uspostavljanje izbalansiranog budžeta do 2012. godine, kao i smanjenje ukupnog javnog duga.

Uzevši u obzir da je Crna Gora eurizovana ekonomija, sa veoma limitiranim prostorom za vođenje monetarne politike, poseban akcenat je na mjerama fiskalne politike. Osnovni ciljevi fiskalne politike u srednjem roku, koji polaze od umjereno pozitivnih očekivanja za naredne fiskalne godine, su:

- Unapređenje transparentnosti i kontrole trošenja javnih resursa – potpuna integracija državnih fondova, nastavak implementacije kapitalnog i programskog budžeta, početak implementacije srednjoročnog okvira budžetske potrošnje, izmjena zakonske regulative koja se tiče interne finansijske kontrole
- Smanjenje ukupnog opterećenja zarada – ukidanje naknade za puteve i naknade za korišćenje građevinskog zemljišta, subvencije domaćinstvima i MSP za utrošenu električnu energiju
- Nastavak smanjenja «sive» ekonomije – pojačani napor Poreske uprave i gore navedene poreske olakšice kao podsticajne mjere ka legalizovanju biznisa
- Funkcionisanje održivog sistema javnih finansija – relativno smanjenje tekuće potrošnje, uz povećanje kapitalnog budžeta, uravnotežen tekući budžet i smanjenje javnog duga. Uvažavajući realnost mogućeg negativnog razvoja događa u dijelu ekonomske aktivnosti u narednim godinama (scenario značajno nižih stopa ekonomskog rasta) i posljedičnog reflektovanja na javne finansije (smanjenje prihoda), posljednji od navedenih ciljeva (funkcionisanje održivog sistema javnih finansija) će podrazumijevati poštovanje mastroitskih fiskalnih kriterijuma, kroz:
 - značajnije smanjenje tekuće potrošnje,

- odlaganje i usporavanje realizacije kapitalnih projekata kako bi se značajno smanjila kapitalna potrošnja,
- zaduživanje za pokriće fiskalnog deficita.

Osnovne strukturne reforme koje će se implementirati u srednjem roku su sljedeće:

- Nastavak procesa privatizacije
- Eliminisanje biznis barijera
- Unapređenje saobraćajne infrastrukture
- Izmjena zakonske regulative na tržištu rada
- Korišćenje pretpristupnih fondova EU.

Politika budžetske potrošnje u narednom periodu mora da računa na smanjene prilive sredstava u budžet, kao i nekoliko dodatnih faktora:

- 1) Budžetski deficit mora biti u granicama Mastroških kriterijuma- 3%
- 2) Planira se postepeno uravnoteženje budžeta do 2012. godine
- 3) Smanjena mogućnost zaduživanja
- 4) Proces priključivanja EU traži izdvajanje značajnih sredstava za ove namjene, mada Crna Gora računa na korišćenje fondova pretpristupne pomoći (IPA)
- 5) Početak izgradnje autoputa Bar-Boljare zahtijeva izdvajanje značajnih sredstava kao dijela preuzetih obaveza
- 6) Servisiranje spoljašnjeg i unutrašnjeg duga
- 7) Socijalni program za zaštitu stanovništva najviše ugroženog posljedicama globalne ekonomske krize.

B. Implementacioni kapacitet

36 Da li vaša zemlja namjerava da se uskladi sa ESA 95 metodologijom za potrebe statističkog izvještavanja EU?

Monstat je započeo 2003. godine sa implementacijom Sistema Nacionalnih računa – SNA93 i Evropskog sistema računa – ESA95. Vremenska serija obuhvata period od 2000-2007. godine, i u budućnosti će se raditi na daljem usklađivanju sa navedenom metodologijom.

Pogledaj Poglavlje 18, pitanje C18081, Tema 2.01.01.

37 Kako vaša zemlja procjenjuje uslove za dugoročnu makroekonomsku stabilnost? Kako ovo međusobno djeluje sa promocijom integracija i približavanja EU?

Procjene uslova za dugoročnu makro-ekonomsku stabilnost u osnovi se baziraju na implementaciji strateške razvojne orijentacije Crne Gore, dostignutim rezultatima i očekivanjima u tom pogledu. Proces transformacije privrede sa već dominantnom privatnom svojinom, tržišnom orijentacijom, otvorenosti ekonomskog sistema, trendom jačanja ekonomskih sloboda i razvijenom preduzetničkom inicijativom, prije svega u okviru malih i srednjih preduzeća, sa mjerama podrške i podsticaja u okviru ekonomske politike, u osnovi razvojnog koncepta, omogućio je stvaranje stimulativnog privrednog ambijenta sa uslovima za razvoj konkurencije i jačanje konkurentnosti. Usmjeravanje podrške na proces ulaganja u pokretanje i razvoj novog biznisa, investicije i novo zapošljavanje, rezultiralo je izuzetnom dinamikom privrednog rasta u posljednjim godinama (stopa realnog rasta BDP-a za 2006. godinu 8.6%, 2007. godinu 10.7%, 2008. godinu procjena 8.0%). U tom okviru, uspostavljena je i stabilnost javnih finansija. Ostvarivana je dobra dinamika priliva budžetskih prihoda, suficit u Budžetu (39.04 mil. € u 2008. godini), nizak stepen eksterne

zaduženosti (15.7% BDP-a krajem prvog polugođa 2009.g.) i uredno servisiranje obaveza po tom osnovu. Sve to je uticalo na konstituisanje uslova makro-ekonomske stabilnosti sa relativno niskim stopama inflacije i inflacionih očekivanja (rast potrošačkih cijena od 2.8% u junu 2009. godine), visokim stopama novog zapošljavanja (prosječna stopa za prvih pet mjeseci 2009. godine 5.4%) i smanjivanjem stope nezaposlenosti (10.2% krajem juna 2009. godine).

Ekonomska i finansijska kriza je, ugrožavajući likvidnost bankarskog sistema sa neminovnim odrazom na realni sektor, zaustavila dinamiku privrednog rasta (BDP za prvo polugođe 2009. godine realno niži za 3.5%). U takvim uslovima nije bilo moguće realizovati utvrđene budžetske proporcije za 2009.godinu, pa je rebalansom budžeta izvršeno prilagođavanje okolnostima koje proističu iz smanjene privredne aktivnosti. Međutim, mjerama ekonomske politike usmjerenim na jačanje likvidnosti sektora privrede i sektora stanovništva, uz kreditna sredstva podrške međunarodnih finansijskih institucija sektoru malih i srednjih preduzeća, na koja je Vlada Crne Gore izdala garancije, efekti krize su znatno ublaženi a sistem pritom pokazao vitalnost i fleksibilnost u prilagođavanju novim uslovima. Primarno je, što očuvanje osnovnih strateških razvojnih procesa u uslovima krize ukazuje na realnost očekivanja u pogledu održavanja ambijenta makro-ekonomske stabilnosti. Ovo tim prije, što će sistem, u skladu s globalnim kretanjima, izlaskom iz krize, na toj osnovi imati perspektivu oživljavanja privredne aktivnosti i privrednog rasta. U tom okviru, prema sadašnjim projekcijama, od 2012. godine može se računati na ponovno uspostavljanje budžetske ravnoteže.

Proces održavanja makro-ekonomske stabilnosti, pod uticajem negativnih efekata ekonomske i finansijske krize, računa i na mogućnost zaključivanja aranžmana sa međunarodnim finansijskim institucijama s ciljem usmjerenim na jačanje podrške javnim finansijama, ali je u osnovi kompatibilan i zasnovan na procesima integracija i pridruživanja EU. Kontinuitet procesa usvajanja normi i standarda EU i usklađivnje mjera ekonomske politike sa evropskim razvojnim politikama, u mjeri obaveza i mogućnosti koje proističu iz etapnog procesa pridruživanja EU, u osnovi je procesa održavanja dugoročne makroekonomske stabilnosti i dugoročnih razvojnih perspektiva Crne Gore.

38 U pogledu Članova 100 i 119 Ugovora o EZ, šta zakonodavstvom vaše zemlje predviđa u oblasti međunarodnih ugovora koji uređuju primanje inostrane pomoći? Pod kojim uslovima je finansijska pomoć iz inostranstva dozvoljena?

Ne postoji regulativa koja neposredno tretira ova pitanja, pa samim tim ne postoje ograničenja što se tiče prihvatanja pomoći za definisane namjene od strane Crne Gore.

Svaki pojedinačan slučaj bi bio tretiran kroz odluke Vlade odnosno Skupštine Crne Gore.

Poštovanje odredbi Ugovora

39 Kako ocjenjujete pridržavanje vaše zemlje odredbi Ugovora u dijelu u kome se navodi da bi države članice trebale da se pridruže uz izuzeće od uvođenja eura? (vidjeti tabelu u Aneksu)

Nakon raspada SFRJ, dvije bivše jugoslovenske republike – Srbija i Crna Gora su, 28. aprila 1992. godine, stvorile zajednicu zvanu Savezna Republika Jugoslavija (SRJ). U ovoj novoj državi, monetarni sistem je bio recentralizovan, pri čemu je Narodna Banka Crne Gore (NBCG) izgubila svoju autonomiju i postala područna kancelarija Narodne Banke Jugoslavije, čije sjedište je bilo u Beogradu. Na taj način, Narodnom Bankom Crne Gore nije više upravljao guverner, koga je ranije postavljao Parlament ili Vlada Republike Crne Gore, nego je sada na njenom čelu bio generalni direktor koga je birao i postavljao guverner Narodne Banke Jugoslavije u Beogradu.

Nagomilan strani dug, loša upotreba inostranih kredita i njihovo birokratsko dodjeljivanje (što je bio slučaj i sa domaćim izvorima prihoda) rezultirali su periodičnim devalvacijama i gubicima pri variranjima deviznih valuta, tj. rezultirao je nagomilavanjem troškova Narodne Banke Jugoslavije. Naime, NBJ je sprovodila politiku preuzimanja rizika deviznog kursa od bankarskog sistema, koji je bio u društvenom vlasništvu, i većinom od preduzeća koja su uzimala kredite (i ova preduzeća su bila u društvenom vlasništvu). Druga najvažnija karakteristika bankarskog sistema je direktna dodela kredita umesto profitabilnih izdvajanja, sa politikom mekih budžetskih ograničenja za sve banke i preduzeća koja su u društvenom vlasništvu, u isto vreme. Pogrešno dodjeljivanje kredita dovelo je mnoge banke do nelikvidnosti i nesolventnosti, i ekonomija je usmjerena na obostrano pozajmljivanje ikreditiranje. U nedostatku bankarskih kredita, ovo pozajmljivanje je dovelo do povećanja obostrane zaduženosti i nelikvidnosti preduzeća. Još jedna značajna karakteristika monetarnog sistema je takva zaštita od rizika u novčanim operacijama pri kojoj NBJ preuzima rizik od bankarskog sistema koji nije orijentisan ka profitu nego je bio potpuno ne-ekonomski orijentisan.

Situacija se drastično pogoršala od 1993. godine, kada je Milošević, koristeći se svim sredstvima da ostane na vlasti, otpočeo sa zloupotrebom monetarne politike. U to vrijeme, monetarna politika se koristila u svrhe finansiranja ratova i očuvanja društvenog poredka, ali bez ikakvih prilagodjavanja u fiskalnoj politici. Ovakva politika dovela je do najduže, i druge po redu najveće hiperinflacije u svjetskoj istoriji. To je imalo negativne posljedice na monetarnu politiku Crne Gore, ali skoro bez mogućnosti države da sama učestvuje u kreiranju iste.

Nakon kratke pauze i uspješnog sprovođenja programa stabilizacije tokom 1994. godine, i ukidanja ekonomskih sankcija 1995. godine, došlo je do postepenog povećanja inflacije. Situacija se dodatno pogoršala nakon problema na Kosovu 1998. godine i NATO intervencije 1999. godine.

Tadašnja Vlada Crne Gore je donijela **odluku** da više ne stoji po strani i da preduzme određene mjere kako bi spriječila nastavak vođenja loše politike. U tom periodu, dinar je ocijenjen kao jedna od najslabijih svjetskih valuta. Početkom 1999. godine, crnogorska Vlada je počela da traži način na koji bi se uspostavila monetarna nezavisnost Crne Gore.

Visoka stopa inflacije, konstantna devalvacija dinara, nemogućnost Crne Gore da kontroliše monetarne tokove, što je imalo negativne posljedice za Crnu Goru, kao i činjenica da se više od 60% transakcija realizovalo u DM (što formalno nije bilo dozvoljeno), kao i činjenica da su i građani i poslovni sektor godinama obavljali poslovne transakcije i realizovali štednju u njemačkim markama, bili su **razlozi** zbog kojih je Crna Gora pristupila reformama u ovoj oblasti.

Crna Gora je razmatrala različita rješenja po pitanju platnih instrumenata. Tri rješenja su su uzeta u obzir:

- 1) monetarni bord;
- 2) uvođenje nacionalne valute;
- 3) uvođenje DM kao platnog instrumenta. Izabrano je treće rješenje.

Zbog izuzetno loše istorije nacionalne valute, procijenjeno je da uvođenje nove nacionalne valute ne bi povratilo kredibilitnost, čak ni u formi valutnog borda, usljed brojnih neuspješnih programa, što je proizlazilo iz vrste valutnog programa u prošlosti.

DM je uvedena početkom novembra 1999. godine. Početni iznos DM; koji je država pustila u promet, iznosio je 20 miliona njemačkih maraka (plate za javnu upravu, penzije i ostala državna potrošnja), što je bilo oko 15% novčanih zaliha u Crnoj Gori (ostatak je i dalje bio u dinarima). Tokom prve polovine 2000. godine, DM je zamijenio dinare u prometnom sistemu, i u julu 2000. godine, oko 90% novca koji je bio u prometu je bio u DM. Čitav proces je obavljeno brzo i bez podrške MMF i njihovih uputstava.

Novi sistem je zadobio povjerenje građana, tako da se sve veći broj transakcija, koje su se ranije obavljale u sivoj zoni, sada obavljao u zakonskim tokovima.

Od novembra 2000. godine, njemačka marka je uvedena kao paralelno platno sredstvo sa dinarom, tj. postala je jedino platno sredstvo nakon 12 mjeseci. Od januara 2002. godine, njemačka marka je zamijenjena sa eurom. Nakon tog perioda, euro je jedino platno sredstvo u Crnoj Gori.

Na osnovu člana 94. tačka 3. Ustava Republike Crne Gore, u cilju zaštite ekonomskih interesa Republike, Vlada Republike Crne Gore, na sjednici od 2. novembra 1999. godine, donijela je

ODLUKA

O UPOTREBI NJEMAČKE MARKE KAO SREDSTVA PLAĆANJA RADI ZAŠTITE EKONOMSKIH INTERESA CRNE GORE

(Objavljen u "Sl. listu RCG", br. 41/99, 43/99, 22/00, 24/00)

Član 1. ("Sl. list RCG", br. 22/00)

Pored jugoslovenskog dinara u Crnoj Gori se uvodi u upotrebu i njemačka marka kao sredstvo plaćanja.

Vlada RCG može odrediti ili ovlastiti druge subjekte da se određene vrste robe i usluga prodaju i naplaćuju isključivo u DEM.

Obavezuju se Ministarstvo finansija, Ministarstvo trgovine, Direkcija javnih prihoda i Zavod za obračun i plaćanje da preko svojih inspekcija i službi kontrolišu sprovođenje ove odluke.

Član 2.

Neće se primjenjivati odredbe Zakona o NBJ, Zakona o deviznom poslovanju i drugih propisa kojima se zabranjuje plaćanje i uplata u devizama na teritoriji Crne Gore.

Član 3.

Ova odluka stupa na snagu danom objavljivanja u "Sl. listu Republike Crne Gore".

Broj: 02-3929

Podgorica 2. 11. 1999. godine

Vlada Republike Crne Gore

Monetarni savjet je vodio Nacionalnu Banku Crne Gore u to vrijeme, od trenutka kada je njemačka marka usvojena pa sve do uspostavljanja **Centralne Banke Crne Gore**. Sve do uspostavljanja Centralne Banke, tokom 2000. godine i 2001. g., ovo tijelo je donijelo veliki broj podzakonskih akata koji su omogućili da njemačka marka u potpunosti bude prihvaćena kao sredstvo plaćanja, obračunavanja i štednje.

Takodje, Crna Gora je ispunila sve teorijske zahtjeve za **uspješno sprovođenje** dolarizacije. Crna Gora je mala republika (zvanično, jedna od najmanjih evropskih država nakon obnove svoje nezavisnosti), otvorene ekonomije sa iskustvom hiperinflacije u prošlosti, skoro bez emisijske dobiti, i sa velikim doprinosom od spoljne trgovine sa EU.

Centralna Banka Crne Gore nema primarnu emisiju. Jedini pravi instrument je politika obavezne rezerve. Crna Gora je izgubila nekoliko važnih instrumenata monetarne politike (koji su u stvari uvijek bili locirani u Beogradu), pre svega, instrumente za sprovođenje monetarne i devizne politike, ali je istovremeno stekla kredibilitet i ekonomsku stabilnost.

Drugim riječima, u okviru reforme monetarnog sistema, promijenjena je uloga Centralne banke. Tačnije, prije nego se otpočelo sa implementacijom novog **Zakona o centralnoj banci** (usvojen 2000. godine), Centralna banka je bila dio Centralne banke Jugoslavije. Nakon što je usvojen pomenuti Zakon, Centralna banka je postala nezavisna institucija (nezavisna od Centralne banke Jugoslavije), ali nezavisna i od Vlade Crne Gore. Savjet Centralne banke upravlja bankom, i njegove članove bira Skupština. Njegove ključne funkcije su: kontrola bankarskog sektora, sprovođenje aktivnosti platnog sistema, i odnosi sa međunarodnim monetarnim institucijama.

Nadalje, Centralna banka je obavezna da saopšti svoje **mišljenje** o implementaciji ekonomskih politika svake godine, kao i da objavi projekcije ključnih ekonomskih indikatora za tekuću godinu.

Glavni **efekti dolarizacije** su:

- Stabilnost i stvaranje preduslova za ekonomski rast,
- Pad stope inflacije, sa 128,4% u 1999.g., na 24,8% u 2000.g., zatim 9,4% tokom 2002.g. i oko 3,5% u 2009.
- Rast BDP-a od 2001.g (2001 – 1,1%, 2004 – 4,4%, u periodu 2006 – 2008 prosječna stopa je bila 9%, ali u 2009.g., zbog globalne ekonomske krize, očekuje se negativan rast BDP-a, na nivou od - 4%.
- Fiskalna disciplina u srednjoročnom okviru – u trenutku uvođenja dolarizacije, fiskalni deficit je iznosio 20% BDP-a, što je ubrzo dovelo Vladu u situaciju da više nije mogla da koristi inflacioni porez da bi pokrila fiskalni deficit. U 2000.g., iznosio je 8,9%, i 2,2% u 2004. Tokom 2006, 2007, i 2008, budžetski suficit je iznosio 3,7%, 6,3% i 1,4%. Za 2009.g., zbog globalne ekonomske krize, očekuje se da će budžetski suficit biti negativan, na nivou od – 3% BDP-a.
- Rastući trend u štednji (depoziti i kompanija i građana),
- Smanjenje sive ekonomije,
- Podsticaj za proces privatizacije i upliv stranih direktnih investicija u Crnu Goru,
- Podrška reformi finansijskog sektora i privatizaciji bankarskog sektora,
- Smanjenje troškova transakcija,
- Podsticaj za razvoj sektora turizma,
- Bolje upravljanje javnim dugom, itd.

Važno je napomenuti da dolarizacija u Crnoj Gori još **nije dovela** do konvergencije kamatnih stopa – došlo je samo do eliminacije deviznog rizika, ostavljajući rizik za državu i za građane iza. Ali, proces konvergencije je još u toku, i Crna Gora pokušava da ih postepeno uskladi sa kamatnim stopama EU.

Dolarizacija u Crnoj Gori nije ponudila nikakvu **izlaznu strategiju** jer bi ponovno uvođenje nacionalne valute imalo veliki broj suprotnih i **veoma negativnih posljedica**, kao što su: izuzetno negativne ekonomske posljedice na rast BDP-a, inflacija, upliv SDI-a, smanjenje javnih prihoda, povećan nivo sive ekonomije (dio transakcija bi se još uvijek obavljao u devizama, što bi dovelo do rasta sive ekonomije), kredibilnost kreatora ekonomske politike bi bila narušena, itd.

Zakon o centralnoj banci Crne Gore (Sl. list RCG, br. 52/00, 53/00, 47/01 i 04/05) u članu 1, stav 3 navodi da se “ Monetarna politika Centralne banke zasniva na DM kao monetarnoj jedinici, kao sredstvu plaćanja i kao valuti rezerve, do uvođenja Eura”. Shodno navedenom, Euro je u Crnu Goru uveden kao zamjena za DM, u periodu u kome je isti uveden i u zemljama Euro-zone.

Centralna banka Crne Gore pripremila je **Program aktivnosti na konverziji DEM u EUR**, koji je u septembru 2001.godine prezentiran Bundesbanci – njemačkoj centralnoj banci i ECB. Na njihov predlog, dvovalutni period je produžen za mjesec dana u odnosu na zemlje EMU. S obzirom da Crna Gora nije bila nezavisna država, preporučeno joj je da komunicira poslovnu banku u vezi sa Programom konverzije, jer ECB sa euro-novčanicama nije snabdjela ni jednu zemlju u tranziciji. Centralna banka Crne Gore opredjelila se za Komerbanku (Frankfurt) koja je jedna od najvećih poslovnih banaka u Njemačkoj, sa kojom je od ranije postojala dobra saradnja. Sa Komerbankom je potpisan Ugovor o isporuci euro-novčanica (u ugovoru se kao jedan od obveznika pojavila i Bundesbanka, koja garantuje za Euro-novčanice, koje su od nje dopremljene Komerbanci). Za svaku novčanicu koja je stigla u Crnu Goru, Komerbanka je morala da pošalje zahtjev Bundesbanci, jer isključivo od nje dobija novac. Prema ugovoru koji je potpisan sa Komerbankom, Crna Gora se obavezala da sa Euro-novčanicama postupa u skladu sa propisima ECB.

Da bi blagovremno i po jasno definisanim procedurama sprovela Program konverzije DEM u EUR, Centralna banka Crne Gore donijela je čitav niz pravnih akata i uputstava („Odluka o otkupu valuta Euro-zone”, Sl. list RCG, br. 45/02, Uputstvo o načinu i postupku konverzije DEM i drugih valuta u EUR, Sl. list RCG, br. 64/01 i 14/02). DM je zamijenjena eurom u periodu januar 2002. do marta 2002. godine. Većina zamijenjenog novca je bila van bankarskog sektora, kod građana.

Ukratko, zvanična dolarizacija u Crnoj Gori se nije realizovala kao konsenzualna dolarizacija, već kao **unilaterana dolarizacija**, bez sporazuma sa ECB, ali sa nekom vrstom **ex post** priznanja od strane organa EK tokom procesa pregovaranja o crnogorskom SSP-u.

Imajući u vidu činjenicu da se proširenje eurozone na nove države članice EU može dogoditi samo uz odobrenje Evropske zajednice, i pod uslovom da su ispoštovani kriterijumi konvergencije iz Mاستrihta, i činjenicu da se uslovi i zahtjevi za pristupanje EU (Kopenhaški kriterijumi) razlikuju od onih za pristupanje eurozoni (Mاستrihtski kriterijumi), očigledno je da se Crna Gora, kao **“euroizovana ekonomija” – potencijalna zemlja kandidat za članstvo u EU**, nalazi u specifičnoj situaciji u okviru procesa evropskih integracija.

Crna Gora je u potpunosti svjesna da unilateralna eurozacija nije u skladu sa zahtjevom za članstvo u EU, ali sa aspekta međunarodnog prava, država evropskog regiona koja ima pravo na članstvo u EU – a koja još nije započela pregovore o istom, i na koje Zajednica ne primjenjuje svoje mehanizme – može se smatrati slobodnom da jednostrano uvede euro kao zakonsko sredstvo plaćanja. Za sad, samo Crna Gora (i Kosovo, pod UNMIK-ovom odlukom 2001/24 o dozvoli za upotrebu eura na teritoriji Kosova) – ne predviđajući brzo pristupanje EU – su iskoristili ovu priliku i usvojili su Euro kao svoje zakonsko sredstvo plaćanja. ECB je izjavila da su ove odluke navedene vlasti donijele na svoju ličnu odgovornost, i da jednostrana priroda ovih odluka ukazuje na to da zakonske obaveze niti politička ograničenja neće doći sa strane Eurosistema pri vodjenju ovih politika.

Ecofin savjet, na sjednici od 7. novembra 2000. godine, u zaključcima o strategijama deviznih politika država koje pristupaju EU, jasno navodi da “svako jednostrano usvajanje jedinstvene valute putem eurozacije u suprotnosti je sa osnovnim ekonomskim obrazloženje EMU u Ugovoru, koji predviđa eventualno usvajanje eura kao krajnej tačke i rezultata strukturiranog procesa konvergencije u multilaterlanom okviru. Stoga, jednostrana eurozacija nije način za preskakanje faza predviđenih Ugovorom o usvajanju eura”(2301 Savjet ministara - ECOFIN 12925/00 (Press 417) od 7. novembra 2000.godine. Takodje, isto je navedeno u dokumentu ECB pozicija Upravnog savjeta Evropske centralne banke o deviznoj politici zemalja koje pristupaju EU od 18. decembra 2003.g., str. 1.). U tom periodu, Crna Gora je **već** uvela DM kao zakonsko sredstvo plaćanja, nezavisnost države još nije bila obnovljena a pregovori sa EU su i dalje bili veoma daleko, kao srednjoročna strategija. Tek nakon obnove nezavisnosti u maju 2006. godine, Crna Gora je imala pravo da pristupi procesu evropskih integracija.

Pri tome, stav Crne Gore je da druge zemlje **ne mogu jednostrano da uvedu euro** pozivajući se na slučaj Crne Gore, imajući u vidu **vrijeme i razloge** pod kojima je Crna Gora uvela (DM) euro kao zakonsko sredstvo plaćanja, kao i **EU zakonodavstvo koje je u to vrijeme bilo na snazi**. Nadalje, Crna Gora je jedna od najmanjih evropskih država, i protok novca u njoj je relativno nizak tako da ni na koji način ne može da utiče na trendove i tokove u EU. Istovremeno, zahtjev za ukidanje ili povlačenje eura u Crnoj Gori bi imao ozbiljne ekonomske posljedice, kako je i objašnjeno u tekstu iznad.

Dana 8. novembra 2006. godine, Komisija je po prvi put objavila **Godišnji izvještaj o napretku Crne Gore** (COM (2006)649final, Brisel, 8.11.2006). u dijelu u kome se ocjenjuje makroekonomska stabilnost Crne Gore, Komisija navodi da je Crna Gora nastavila sa upotrebom eura kao zakonskog sredstva plaćanja i da su jedini instrumenti monetarne politike politika obavezne rezerve.

Dana 22. januara 2007. godine, Savjet je usvojio odluku o principima, prioritetima i uslovima koje bi Crna Gora trebala da ispuni kako bi se približila Evropskoj uniji (**prioriteti i kriterijumi Evropskog partnerstva**). Savjet je definisao kratkoročne i srednjoročne prioritete za Crnu Goru. Posebno, Crna GOru bi trebala da postigne održivu makroekonomsku stabilnost sprovođenjem neophodnih fiskalnih prilagodjavanja i konsolidacijom, i to implementiranjem sistema upravljanja javnom potrošnjom (posebno programskog budžetiranja), i takodje putem potpune liberalizacije kretanja kapitala i plaćanja u skladu sa EZ principima.

Kao što je navedeno u SSP-u i odlukom Savjeta iz 2007. godine, pitanje eurozacije u Crnoj Gori se obradivalo samo kroz konstantne reference u oblasti makroekonomkse stabilnosti i ekonomske konvergencije. Na primjer, u Deklaraciji o euru (Savjet ministara, oktobar 2007.godine) navedeno je da je uvođenje DM i nakon toga eura u Crnu Goru **rezultat “izuzetnih okolnosti u zemlji u tom periodu”**.

Deklaracija (Oktobar 2007.g., prije potpisivanja SSP-a)

- Savjet pozdravlja Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, koji podržava evropske aspiracije Crne Gore. Savjet naglašava da potpisivanje ovog sporazuma ne prejudicira kakvu će poziciju Savjet imati po pitanju sadašnje de facto upotrebe eura od strane Crne Gore u mogućim budućim pregovorima o pristupanju. Sadašnja upotreba eura u Crnoj Gori, na bazi odluke koju su crnogorske vlasti donijele u izuzetnim okolnostima, potpuno je odvojena od članstva u euro zoni.
- Savjet podsjeća da unilateralna "euroizacija" nije kompatibilna sa Ugovorom, koja predviđa mogućnost usvajanja eura kao krajnju tačku procesa strukturne konvergencije u okviru multilateralnog okvira.
- Država članica EU ne može usvojiti euro i pristupiti euro zoni bez ispunjavanja svih kriterijuma definisanih u Ugovoru. Ovo obuhvata ostvarivanje visokog stepena održive konvergencije kao što je definisano u Ugovoru.
- Imajući u vidu gore navedeno, implikacije okvira Ugovora na monetarni režim Crne Gore detaljno će se razraditi u međuvremenu, a najkasnije do vremena mogućih budućih pregovora o pristupanju EU.

Takodje, SSP, Glava VIII – Politike saradnje, član 89 navodi:

Član 89

Ekonomska i trgovinska politika

Zajednica i Crna Gora će olakšati proces ekonomskih reformi kroz saradnju kojom će poboljšati razumijevanje osnovnih principa njihovih privreda, kao i kroz formulisanje i primjenu ekonomske politike u tržišnim privredama.

U tom cilju, Zajednica i Crna Gora će sarađivati u:

- (a) razmjeni informacija o makroekonomskim dostignućima i perspektivama, kao i o razvojnim strategijama;
- (b) zajedničkoj analizi ekonomskih pitanja od uzajamnog interesa, uključujući oblikovanje ekonomske politike i instrumenata za njeno sprovođenje; i
- (c) promovisanju šire saradnje u cilju bržeg priliva znanja i iskustva (know-how) i pristupa novim tehnologijama.

Crna Gora će težiti uspostavljanju funkcionalne tržišne privrede i postepenom usklađivanju svojih politika s politikama Evropske ekonomske i monetarne unije usmjerenim na stabilnost. Na zahtjev crnogorskih organa uprave, Zajednica može pružiti pomoć u cilju podržavanja napora koje Crna Gora u ovom smislu ulaže.

Saradnjom će se težiti jačanju vladavine prava u oblasti poslovanja kroz stabilan i nediskriminatorni trgovinsko-pravni okvir.

Saradnja u ovoj oblasti će takođe uključivati razmjenu informacija o principima i funkcionisanju Evropske ekonomske i monetarne unije.

Imajući u vidu sve gorenavedeno, sa crnogorske tačke gledišta, odluka o dolarizaciji je bila veoma dobra odluka za crnogorsku ekonomsku budućnost i stabilnost. Čitav proces je bio vrsta **izuzetno vrijednog istorijskog dostignuća**, koji nije predstavljao prepreku za potpisivanje SSP-a.

Konačno, u skladu sa zahtjevom EZ, Crna Gora je pripremila sljedeću informaciju:

Konsolidovana verzija Ugovora o osnivanju EU (TEU) I Ugovora o osnivanju Evropske zajednice (TEC), 2008.	
Prava i obaveze	CRNA GORA
ZAKONSKO PRIBLIŽAVANJE	Nivo uskladjenosti
<p>Naslov IV: Slobodan protok ljudi, usluga i kapitala</p> <p>Glava 4: Kapital i platni promet</p> <p>Slobodno kretanje kapitala</p> <p>Član 65 (ex član 56)</p> <p>1. U okviru odredbi ovog poglavlja, zabranjuju se sva ograničenja kretanja kapitala između država članica i između država članica i trećih zemalja.</p> <p>2. U okviru odredbi ovog poglavlja zabranjuju se sva ograničenja platnog prometa između država članica i država članica i trećih zemalja.</p>	Uskladjeno
<p>Naslov VIII: Ekonomska i monetarna politika</p> <p>Glava 1: Ekonomska politika</p> <p>Zabrana direktnog finansiranja javnog sektora</p> <p>Član 123 (ex član 101)</p> <p>1. Zabranjuje se ECB i centralnim bankama država članica, u daljem tekstu "nacionalne centralne banke", da odobravaju minusni saldo, odnosno bilo koji drugi tip kredita ustanovama ili organima Zajednice, centralnim upravama, regionalnim, lokalnim ili drugim javnim organima, ostalim javnim organizacijama ili preduzećima država članica; također se zabranjuje ECB i nacionalnim centralnim bankama da od njih direktno preuzimaju instrumente duga.</p> <p>2. Tačka 1 se ne primjenjuje na javne kreditne organizacije koje, u okviru stavljanja na raspolaganje gotovine od strane centralnih banaka uživaju, od strane nacionalnih centralnih banaka i ECB, isti tretman kao i privatne kreditne organizacije.</p>	Uskladjeno
<p>Naslov VIII: Ekonomska i monetarna politika</p> <p>Glava 1: Ekonomska politika</p> <p>Zabrana povlašćenog pristupa</p> <p>Član 124 (ex član 102)</p> <p>Zabranjene su sve mjere, koje se ne zasnivaju na procjenama finansijskog karaktera, a koje obezbjeđuju institucijama ili tijelima Zajednice, regionalnim ili lokalnim upravama, ostalim javnim organima odnosno ostalim javnim organizacijama ili preduzećima država članica, povlašćen pristup finansijskim institucijama.</p>	Uskladjeno
<p>Naslov VIII: Ekonomska i monetarna politika</p> <p>Glava 2: Monetarna politika</p> <p>Nezavisnost ECB</p> <p>Član 130 (ex član 108)</p> <p>Prilikom vrđenja ovlašćenja i izvršenja ciljeva i zadataka koje utvrđuju ovaj Ugovor i Statut, ni ESCB, ni ECB, niti neka nacionalna centralna</p>	Nezavisnost Centralne banke CG je garantovana Ustavom i Zakonom o Centralnoj banci

<p>banka, niti bilo koji član njihovih organa odlučivanja, ne mogu tražiti ni prihvatati uputstva od organa ili tijela Zajednice, vlada država članica ili bilo kog drugog organa. Organ i tijela Zajednice, kao i vlada država članica, obavezuju se na poštovanje tog načela, kao i da neće pokušavati da utiču na planove organa odlučivanja ECB, odnosno nacionalnih centralnih banaka, u obavljanju njihovih zadataka.</p> <p>+ Protokol 4 o statutu Evropskog sistema centralnih banaka i Evropske centralne banke</p> <p>Nezavisnost</p> <p>Član 7</p> <p>Shodno člano 130 Ugovora, ECB i nacionalne centralne banke, kao i članovi njihovih organa odlučivanja, u toku vršenja ovlašćenja i obavljanja zadataka utvrđenih ovim Ugovorom i Statutom, ne mogu tražiti niti prihvatiti instrukcije od organa ili tijela Zajednice, od vlada država članica ili od bilo koje druge organizacije. Institucije i organi Zajednice se obavezuju da će poštovati ovaj princip i da neće pokušavati da vrše uticaj na članove organa odlučivanja ECB, odnosno nacionalnih centralnih banaka u toku obavljanja njihovih zadataka.</p>	
<p>Naslov VIII: Ekonomska i monetarna politika</p> <p>Glava 2: Monetarna politika</p> <p>Zakonsko približavanje <i>sensu stricto</i></p> <p>Član 131 (ex član 109)</p> <p>Svaka država članica vodi računa o saglasnosti svog nacionalnog zakonodavstva, uključujući i statut svoje nacionalne centralne banke, sa ovim Ugovorom i Statutom ESCB i ECB:</p>	<p>Obaveza Crne Gore preuzeta potpisivanjem SSP-a, treba da uslijedi realizacija</p>
<p>EKONOMSKA POLITIKA</p>	
<p>DIO PRVI: PRINCIPI</p> <p>Naslov VIII: Ekonomska i monetarna politika</p> <p>Glava 1: Ekonomska politika</p> <p>Osnovni ciljevi</p> <p>Član 120 (ex član 98)</p> <p>Države članice sprovode svoje ekonomske politike tako da doprinose ostvarenju ciljeva Zajednice, kako je definisano u članu 3 TEU, a u okviru opštih smjernica navedenih u članu 121 stav 2. Države članice i Zajednica djeluju poštujući princip otvorene tržišne privrede, sa slobodnom konkurencijom, uz davanje prioriteta efikasnoj raspodjeli resursa, a u skladu sa načelima utvrđenim u članu 119.</p>	<p>Obaveza Crne Gore preuzeta potpisivanjem SSP-a, treba da uslijedi realizacija</p>
<p>Naslov VIII: Ekonomska i monetarna politika</p> <p>Glava 1: Ekonomska politika</p> <p>Koordinacija ekonomskih politika</p> <p>Član 121§1 (ex član 99§1)</p> <p>1. Države članice smatraju svoje ekonomske politike pitanjima od zajedničkog interesa koji usaglašavaju u okviru Savjeta, u skladu sa</p>	<p>Obaveza Crne Gore preuzeta potpisivanjem SSP-a, treba da uslijedi realizacija</p>

članom 120.	
<p>Šire smjernice ekonomske politike, nadzor...</p> <p>Član 121§2-5 (ex član 99§2-5)</p> <p>2. Savjet, odlučujući kvalifikovanom većinom na preporuku Komisije, usvaja predlog opštih smjernica ekonomskih politika država članica i Zajednice i o tome podnosi izvještaj Evropskom savjetu.</p> <p>Na osnovu izvještaja Savjeta ministara, Savjet EU raspravlja o zaključku o opštim smjernicama ekonomskih politika država članica i Zajednice.</p> <p>Na osnovu tog zaključka, Savjet usvaja kvalifikovanom većinom preporuku kojom se utvrđuju opšte smjernice. O ovoj preporuci Savjet obavještava Evropski parlament.</p> <p>3. Da bi obezbjedio tješnje usaglašavanje ekonomskih politika i veću konvergentnost ekonomskih rezultata država članica, Savjet, na osnovu izvještaja koji podnosi Komisija, vodi računa o ekonomskom razvoju u svakoj državi članici u Zajednici, kao i o usaglašenosti njihovih ekonomskih politika sa opštim smjernicama u tački 2, i redovno daje opštu ocjenu.</p> <p>Za potrebe tog multilateralnog nadzora, države članice dostavljaju Komisiji informacije o značajnim mjerama koje su preduzele u oblasti ekonomske politike, kao i sve ostale informacije koje ocjene neophodnim.</p> <p>4. Kada se utvrdi, u postupku navedenom u tački 3, da ekonomske politike neke države članice nisu u skladu sa opštim smjernicama funkcionisanja Ekonomske i monetarne unije iz tačke 2 ili da one rizikuju da ugroze pravilno funkcionisanje Ekonomske i monetarne unije, Komisija može uputiti upozorenje toj državi članici. Savjet, na preporuku Komisije, može odnosnoj državi članici uputiti neophodne preporuke. Savjet može, na predlog Komisije, donijeti odluku da te preporuke budu objavljene.</p> <p>U okviru ove tačke, Savjet će postupati bez uzimanja u obzir glasanja člana Savjeta koji predstavlja tu državu članicu.</p> <p>Kvalifikovana većina ostalih članova Savjeta će biti definisana u skladu sa članom 238 stav 3 tačka a.</p> <p>5. Predsjednik Savjeta i Komisija podnose izvještaj Evropskom parlamentu o rezultatima multilateralnog nadzora. Predsjednik Savjeta može biti pozvan pred nadležni odbor Evropskog parlamenta ukoliko je Savjet objavio svoje preporuke.</p>	<p>Za EU države članice, Crna Gora indirektno prati</p>
<p>DIO ŠESTI: Institucionalne i finansijske odredbe</p> <p>Naslov I: Institucionalne odredbe</p> <p>Glava 1: Institucije</p> <p>Sekcija 6: ECB</p> <p>Učešće u konsultacijama Savjeta – ECB</p> <p>Član 284 (ex član 113)</p> <p>1. Predsjednik Savjeta i jedan član Komisije mogu učestvovati bez prava glasa na sastancima Savjeta guvernera ECB.</p> <p>Predsjednik Savjeta može podnijeti predlog za raspravu Savjetu guvernera ECB.</p>	<p>Za EU države članice</p>

<p>2. Predsjednik ECB se poziva da učestvuje na sastancima Savjeta kada ovaj raspravlja o pitanjima u vezi sa ciljevima i zadacima ESCB.</p> <p>3. ECB podnosi godišnji izvještaj Evropskom parlamentu, Savjetu i Komisiji, kao i Savjetu EU, o aktivnostima ESCB i o monetarnoj politici za prethodnu i za tekuću godinu. Predsjednik ECB taj izvještaj podnosi Savjetu i Evropskom parlamentu, koji na toj osnovi može voditi opštu raspravu.</p> <p>Predsjednik ECB i ostali članovi Izvršnog odbora mogu na zahtjev Evropskog parlamenta ili samoinicijativno, biti saslušani od strane nadležnih odbora Evropskog parlamenta.</p>	
<p>Naslov VIII: Ekonomska i monetarna politika</p> <p>Glava 3: Institucionalne odredbe</p> <p>Učešće u Ekonomskom i finansijskom odboru</p> <p>Član 134 (ex 114§2-4)</p> <p>2. Ekonomski i finansijski komitet ima zadatke da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - da daje mišljenja, bilo na zahtjev Savjeta ili Komisije, bilo samoinicijativno, za potrebe ovih institucija; - da prati ekonomsku i finansijsku situaciju u državama članicama i Zajednici, i da o tome redovno izvještava Savjet i Komisiju, posebno o finansijskim odnosima sa trećim zemljama i međunarodnim institucijama; - uz poštovanje člana 240, da doprinosi pripremi rada Savjeta o pitanjima iz članova 66, 75, 121(2), (3), (4) and (6), 122, 124, 125, 126, 127(6), 128(2), 129(3) and (4), 138, 140(2) i (3), 143, 144(2) i (3), i člana 219, i da se brine o drugim savjetodavnim i pripremnim zadacima koji su delegirani Savjetu; - da, najmanje jednom godišnje, pristupa ispitivanju stanja u oblasti kretanja kapitala i slobode plaćanja, kako to proističe iz ovog Ugovora i iz mjera koje donosi Savjet; to ispitivanje se odnosi na sve mjere u vezi sa kretanjem kapitala i platnim prometom; Komitet izvještava Komisiju i Savjet o rezultatima tog ispitivanja. <p>Države članice, Komisija i ECB imenuju po dv člana Komiteta.</p> <p>3. Na prijedlog Komisije i poslije konsultovanja ECB i Komiteta, Savjet postavlja detaljne odredbe u vezi sa sastavom Ekonomskog i finansijskog komiteta. Predsjednik Savjeta informiše Evropski parlament o toj odluci.</p> <p>4. Pored zatataka utvrdjenih u tački 2, ukoliko i dokle god države članice koriste izuzeće u smislu člana 139, Komitet prati monetarnu i finansijsku situaciju, kao i opšti režim plaćanja tih država članica i o tome redovno izvještava Savjet i Komisiju.</p>	<p>Za EU države članice</p>
<p>FISKALNA DISCIPLINA</p>	
<p>Naslov VIII: Ekonomska i monetarna politika</p> <p>Glava 1: Ekonomska politika</p> <p>Zabrana prekomjernih deficita Vlade</p>	<p>Regulisano Zakonom o budžetu CG</p> <p>(Crna Gora se trudi da</p>

<p>Član 126 (ex član 104)</p> <p>1. Države članice izbjegavaju postojanje prekomjernih javnih deficita.</p> <p>2. Komisija nadzire razvoj budžetske situacije i visinu javnog duga u državama članicama u cilju otkrivanja očiglednih grešaka. Ona posebno vodi računa o tome da li se poštuje budžetska disciplina, i to na osnovu slijedeća dva kriterijuma:</p> <p>a) da li odnos između predviđenog i javnog deficita i BDP prevazilazi određenu referentnu vrijednost, osim ako:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se taj odnos nije bitno i konstantno smanjivao da bi dostigao nivo koji je blizu referentne vrijednosti - odnosno, ako je prevazilaženje referentne vrijednosti samo izuzetno i privremeno, a taj odnos ostaje blizu referentne vrijednosti; <p>b) da li odnos između javnog duga i BDP prevazilazi određenu referentnu vrijednost, izuzev ako se taj odnos ne smanjuje na zadovoljavajući način i ne približava dovoljnom dinamikom nivou referentne vrijednosti.</p> <p>Referentne vrijednosti su precizirane u Protokolu o postupku koji se primjenjuje u slučaju prekomjernog deficita, priloženom ovom Ugovoru.</p> <p>3. Ukoliko neka država članica ne zadovoljava zahtjeve tih kriterijuma, ili neke od njih, Komisija sastavlja izvještaj. U izvještaju Komisije se razmatra, također, da li javni deficit prevazilazi javnu investicionu potrošnju, a vodi se računa i o svim drugim relevantnim činiocima, uključujući i srednjoročnu ekonomsku i budžetsku poziciju države članice.</p> <p>Komisija, također, može sačiniti izvještaj ukoliko, bez obzira na poštovanje kriterijuma, procjeni da postoji rizik od prekomjernog deficita u nekoj državi članici.</p> <p>4. Ekonomski i finansijski komitet daje mišljenje o izvještaju Komisije.</p> <p>5. Ukoliko Komisija procjeni da u nekoj državi članici postoji prekomjerni deficit ili da bi do njega moglo doći, ona upućuje mišljenje Savjetu.</p> <p>6. Savjet, na preporuku Komisije, i imajući u vidu eventualne primjedbe zainteresovane države članice, utvrđuje, nakon opšte procjene, da li postoji ili ne postoji prekomjerni deficit.</p> <p>7. Kada Savjet, u skladu sa tačkom 6, zaključi da prekomjerni deficit postoji, on usvaja i upućuje, bez nepotrebnog odlaganja, na predlog Komisije, preporuke zainteresovanoj državi članici kako bi ova okončala takvu situaciju u datom roku. Osim slučajevima predviđenim u tački 8, te preporuke se ne objavljuju.</p> <p>8. Ukoliko Savjet zaključi da u propisanom roku nije preduzeta efikasna akcija kao odgovor na njegove preporuke, on može te preporuke i objaviti.</p> <p>9. Ukoliko država članica i dalje uporno ne primjenjuje preporuke Savjeta, onaj može odlučiti da pozove tu državu članicu da u određenom roku preduzme mjere za smanjenje deficita u obimu koji Savjet procjeni neophodnim, kako bi se stanje popravilo.</p> <p>U tom slučaju, Savjet može zatražiti od odnosne države članice da podnosi izvještaje po precizno utvrđenoj dinamici, sa ciljem da se sagleda napor koji ta država članica ulaže za prilagođavanje.</p> <p>10. Pravna na žalbu predviđena članovima 258 i 259 ne mogu se</p>	<p>u potpunosti poštuje sva pravila konvergencije)</p>
---	--

<p>ostvariti u okviru tački 1 do 9 ovog člana.</p> <p>11. Sve dok država članica ne izvršava odluku donijetu na osnovu tačke 9, Savjet može odčuti da primjeni odnosno ako se ukaže potreba, da pojača jednu ili više od slijedećih mjera:</p> <ul style="list-style-type: none"> - da od odnosne države članice zatraži da objavi dodatne informacije, koji bi precizirao Savjet, prije nego što ona emituje obveznice i hartije od vrijednosti; -da pozove EIB da preispita svoju kreditnu politiku prema dotičnoj državi članici -da zahtjeva od odnosne države članice da pri Zajednici uloži beskamatni depozit na neki utvrdjeni iznos, sve dok, po mišljenju Savjeta, prekomjerni deficit ne bude korigovan; -da izrekne novčanu kaznu odgovarajuće iznose. <p>Predsjednik Savjeta obavještava Evropski parlament o donijetim odlukama.</p> <p>12. Savjet ukida neke ili sve odluke navedene u tačkama 6 do 9 i 11, ukoliko je, po mišljenju Savjeta, prekomjerni deficit u odnosnoj državi članici popravljen. Ukoliko je Savjet prethodno objavio svoje preporuke, on će, odmah po ukidanju odluke navedene u tački 8, objaviti da u odnosnoj državi nema više prekomjernog deficita.</p> <p>13. U slučajevima kada donosi odluke u skladu sa tačkama 8,9,11 i 12, Savjet odlučuje na preporuku Komisije.</p> <p>Kada Savjet usvaja mjere u vezi sa tačkama 6 do 9, 11 i 12, ne uzima u obzir glasanje člana Savjeta koji predstavlja dotičnu državu članicu.</p> <p>Kvalifikovana većina ostalih članova Savjeta biće definisana u skladu sa članom 238, stav 3, pod a).</p>	
<p>Pakt za stabilnost i rast</p> <p>Rezolucija Savjeta EU o Paktu za stabilnost i rast, Amsterdam, 17 jun 1997</p>	<p>CG indirektno prati i radi na implementaciji</p>
<p>Naslov VIII: Ekonomska i monetarna politika</p> <p>Glava 5: Prelazne odredbe</p> <p>Nominalno približavanje</p> <p>Član 140§1 (ex član 121§1)</p> <p>1. Jednom u dvije godine, Komisija i ECB podnose izvještaj Savjetu o ostvarenom napretku država članica u izvršavanju obaveza radi realizacije ekonomske i monetarne unije. U tim izvještajima se posebno razmatra da li je nacionalno zakonodavstvo svake države članice, uključujući statut njene nacionalne centralne banke, usaglašeno sa članovima 130 i 131 ovog Ugovora i sa Statutom ESCB i ECB. U izvještajima se takodje razmatra u kojoj mjeri je dostignut visoki stepen trajne konvergencije svake države članice u odnosu na postavljene kriterijume koji se mjere na osnovu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ostvarenja visokog stepena stabilnosti cijena što će se vidjeti iz stope inflacije koja treba da bude bliska stopi inflacije kod najviše tri ostale države članice, koje imaju najbolje rezultate u oblasti stabilnosti cijena; - održivosti stanja javnih finansija, što se ocjenjuje na osnovu budžetske 	<p>Crna Gora se trudi da u potpunosti poštuje sva pravila konvergencije osim mehanizama EMS-a za devizni kurs</p>

<p>situacije koja ne smije imati prekomjeren javni deficit u smislu člana 126(6);</p> <ul style="list-style-type: none"> - poštovanja normalnih granica odstupanja koje predviđa devizni mehanizam Evropskog monetarnog sistema tokom bar dvije godine, bez devalvacije valuta u odnosu na Euro; - trajnog karaktera dostignute konvergetnosti od strane države članice i njenog učešća u deviznom mehanizmu Evropskog monetarnog sistema, koji se ogleda u nivoima dugoročnih kamatnih stopa; <p>Četiri kriterijuma navedena u ovoj tački i odgovarajući periodi tokom kojih svaki od njih mora biti poštovan, precizirani su u Protokolu koji je priložen uz ovaj Ugovor. Izvještaji Komisije i ECB takođe će voditi računa o rezultatima integracije tržišta, o stanju i razvoju tekućih platnih bilansa, kao i o kretanju troškova rada i drugih cjenovnih pokazatelja.</p>	
<p>Glava 1: Ekonomska politika</p> <p>Finansijska i platnobilansna pomoc</p> <p>Član 122§2 (ex član 100§2)</p> <p>2. Kada neka država članica zapadne u teškoće ili joj zaprijeti ozbiljne teškoće zbog prirodnih katastrofa ili izuzetnih događaja, koji izmiču njenoj kontroli, Savjet, na prijedlog Komisije, može, pod određenim uslovima, odobriti finansijsku pomoć Zajednice zainteresovanoj državi članici. Predsjednik Savjeta informiše Evropski parlament o donijetoj odluci.</p> <p>Glava 5: Prelazne odredbe</p> <p>Član 143 (ex član 119)</p> <p>1. U slučaju pojave teškoća ili ozbiljnije prijetnje teškoćama za platni bilans neke države članice, koji bi proistekle, bilo iz opšteg poremećaja bilansa plaćanja, bilo iz prirode deviza sa kojima raspolaže, a te teškoće bi mogle da dovedu u pitanje funkcionisanje zajedničkog tržišta ili sprovođenje zajedničke trgovinske politike, Komisija pristupa bez odlaganja razmatranju situacije u toj državi kao i sve raspoložive mjere koje je ova preuzela, ili može preduzeti u skladu sa odredbama ovog Ugovora. Komisija određuje mjere čije usvajanje preporučuje zainteresovanoj državi.</p> <p>Ukoliko se akcija koju preduzme neka država članica i mjere koje predlaže Komisija pokažu nedovoljnim za rješavanje teškoća, odnosno spriječavanje pojave teškoća, Komisija preporučuje Savjetu, nakon konsultovanja Ekonomskog i finansijskog komiteta, usvajanje mjera za međusobnu pomoć i odgovarajuće metode.</p> <p>Komisija redovno obavještava Savjet o stanju i daljem razvoju u državi članici.</p> <p>2. Savjeto odobrava međusobnu pomoć. On donosi uputstva ili odluke kojima utvrđuje uslove i pojedinosti te pomoći. Međusobna pomoć može biti u obliku:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) usklađene akcije prema ili u okviru drugih međunarodnih organizacije kojima države članice mogu da se obrate; b) mjera koje su neophodne da bi se izbjeglo skretanje trgovinskih tokova u slučaju da država članica koja se nalazi u teškoćama zadržava 	<p>Za EU države članice</p>

<p>ili ponovo uvodi količinska ograničenja u odnosu na treće zemlje;</p> <p>c) odobravanja ograničenih kredita od strane ostalih država članica na osnovu njihovog sporazuma.</p> <p>3. Ako Savjet ne odobri uzajamnu pomoć koju je preporučila Komsija, ili odobrena pomoć odnosno preduzete mjere nisu dovoljne, Komisija ovlašćuje državu koja se nalazi u teškoćama da donese zaštitne mjere čije uslove i pojedinosti utvrđuje Komisija.</p> <p>Savjet može ukinuti takva ovlaštenja li izmijeniti njihove uslove i pojedinosti.</p>	
<p>Glava 5: Prelazne odredbe</p> <p>Zastitne mjere – platnobilansna kriza</p> <p>Član 144 (ex član 120)</p> <p>1. U slučaju iznenadne krize platnog bilansa i ukoliko se odluka u smislu člana 143(2) ne donese odmah, odnosna država članica može, iz predostrožnosti donijeti potrebne zaštitne mjere. Te mjere moraju biti takve da izazivaju što manje poremećaje u djelovanju zajedničkog tržišta i ne smiju po svom domašaju preći granice koje su potrebne za uklanjanje iznenada iskrsljih teškoća.</p> <p>2. Komisija i druge države članice će biti obaviještene o preduzetim zaštitnim mjerama najkasnije u trenutku njihovog stupanja na snagu. Komisija može preporučiti Savjetu odobravanje uzajamne pomoći u skladu sa članom 143.</p> <p>3. Nakon što je Komisija zauzela stav i nakon konsultaovanja Ekonomskog i Finansijskog komiteta, Savjet može odlučiti da odnosna država izmjeni, odloži ili ukine gore navedene zaštitne mjere.</p>	Za EU države članice
<p>MONETARNA POLITIKA</p>	
<p>Protokol 4 o statutu evropskog sistema centralnih banaka i Evropske centralne banke</p> <p>Ucesce nacionalnih centralnih banaka (NCB) u Evropskom sistemu centralnih banaka (ESCB)</p> <p>Član 1</p> <p>Evropski sistem centralnih banaka</p> <p>U skladu sa članom 282(1) TEU, Evropska centralna banka (ECB) i nacionalne banke čine Evropski sistem centralnih banaka (ESCB). ECB i nacionalne banke država članica čija valuta je Euro čine Eurosistem. ESCB i ECB sprovode svoje zadatke i aktivnosti u skladu sa odredbama ovog Ugovora i Statutom.</p>	Za EU države članice
<p>Ucesce u Generalnom savjetu ECB</p> <p>Član 44 Protokola (ex član 45)</p> <p>45.1. Poštujući odredbe člana 129(3) TEU, formira se Generalni savjet ECB kao treći organa odlučivanja ECB.</p> <p>45.2. Generalni savjet sačinjavaju predsjednik i potpredsjednik ECB kao i guverneri nacionalnih centralnih banaka. Ostali članovi Izvršnog odbora mogu, bez prava glasa, da učestvuju na sastancima Generalnog savjeta.</p>	Za EU države članice

45.3. Sva ovlaštenja Generalnog savjeta detaljno su navedena u članu 46 ovog statuta.	
POLITIKA DEVIZNOG KURSA	
Naslov VIII: Ekonomska i monetarna politika Glava 5: Prelazne odredbe Tretiranje politike deviznog kursa kao pitanja od zajedničkog interesa član 142 (ex član 124) Svaka država članica smatra svoju deviznu politiku kao pitanje od zajedničkog interesa. Države članice vode računa, postupajući tako, o iskustvima stečenim u saradnji u okviru mehanizma deviznog kursa	CG nema instrumente politike deviznog kursa
Učešće u aranžmanu deviznog kursa sa zemljama članicama Ovi članovi su već gore obuhvaćeni u članovima 142, 140§1 i 143 (ex članovi 124, 121§1, 119§2).	CG nema instrumente politike deviznog kursa

Konačno, Crna Gora je **spremna i posvećena ispunjavanju svih preostalih Maastrichtskih kriterijuma**, i ne smatra da je upotreba eura kao zakonskog sredstva plaćanja može predstavljati bilo kakvu vrstu olakšanja u budućem procesu pregovaranja o članstvu u EU. Da podsjetimo, stav Crne Gore je da druge zemlje **ne mogu jednostrano da uvedu euro** pozivajući se na slučaj Crne Gore, imajući u vidu **vrijeme i razloge** pod kojima je Crna Gora uvela (DM) euro kao zakonsko sredstvo plaćanja, kao i **EU zakonodavstvo koje je u to vrijeme bilo na snazi**.

40 Koje reforme mogu biti potrebne u cilju usklađivanja sa relevantnim odredbama Ugovora i koji je mogući vremenski raspored njihovog usvajanja?

SSP pruža zakonski okvir za uspostavljanje odnosa između EU i Crne Gore u susret budućem članstvu u EU, kao i za dalji razvoj i jačanje ovih odnosa i same države. Cilj Sporazuma je i stvaranje zone slobodne trgovine i, uz definisane uslove, Crna Gora je obavezna da usvoji zakonodavstvo Zajednice u oblastima poput carinske politike i trgovine, konkurentnosti, sprječavanja pranja novca, i slobodnog protoka kapitala. Izvještaju o napretku se redovno prate održavanjem sastanaka **pod-odbora o ekonomskim i finansijskim pitanjima i statistici**, a koje prate sastanci Unaprijedjenog stalnog dijaloga. Posljednji sastanci su održani 24. oktobra 2008. godine u Briselu i u maju 2009. godine u Podgorici. **Zapisnici** sa ovih sastanaka su dogovoreni i dostupni Komisiji.

Imajući u vidu sve gorenavedeno u pitanju 39, već postoji visok stepen zakonske uskladenosti sa relevantnim odredbama Acquis-a.

Donošenjem **Zakona o tekućim i kapitalnim poslovima sa inostranstvom** (Sl. list RCG, br. 45/05 i 62/08) utvrđen je generalni režim potpuno slobodnog protoka novca i kapitala u/iz zemlje i to u smislu da se sve tekuće i kapitalne transakcije mogu izvoditi slobodno od strane rezidenata i nerezidenata, da ne postoji ograničenje na prenos imovine u /iz inostranstva, kao i da ne postoje ograničenja valute ili devizne kontrole.

Novim **Zakonom o Centralnoj banci Crne Gore** će se uskladiti njegove odredbe sa odredbama relevantne regulative Evropske unije.

Fiskalna politika u Crnoj Gori se zasniva na **Zakonu o bužetu**, čijim se čl. 1 i 2: "utvrđuje donošenje budžeta, evidencija i upravljanje budžetom, pripremanje i planiranje budžeta, izvršenje bužeta Crne Gore, budžeta opština, zajmovi i garancije, unutrašnja kontrola, računovodstvo budžeta, državni trezor, poslovi budžeta i unutrašnja revizija. Na osnovu ovlašćenja iz Zakona o budžetu, Ministarstvo finansija donosi naredbe, uputstva, programe i daje naloge i smjernice za sprovođenje zakona.

Crna Gora je u proteklom periodu ispunjavala sve ili najveći dio kriterijuma iz Mاستrihta. U ovom trenutku, usljed poremećaja izazvanih globalnom finansijskom krizom poseban izazov za Crnu Goru predstavlja dostizanje nivoa predviđenih ovim kriterijumima.

Annex: Spisak pitanja koja treba verifikovati na osnovu odredbi Ugovora:

Prava i obaveze	Član Ugovora o EZ	
Zakonsko približavanje		
Slobodno kretanje kapitala	56	
Zabrana direktnog finansiranja javnog sektora	101	
Zabrana povlašćenog pristupa	102	
Nezavisnost Centralne banke	108 + član 7 Protokola ESCB/ECB	
Zakonsko približavanje <i>sensu stricto</i>	109	
Ekonomska politika		
Osnovni ciljevi	98	
Koordinacija ekonomskih politika	99§1	
Šire smjernice ekonomske politike, nadzor...	99§2-5	
Učešće u konsultacijama Savjeta - ECB	113	
Učešće u Ekonomskom i finansijskom odboru	114§2	4
Fiskalna disciplina		
Zabrana prekomjernih deficita Vlade	104§1-8, 10, 12,13	
Pakt za stabilnost i rast	104§1-8, 10, 12, 13 - Rezolucija Savjeta Evrope o Paktu za stabilnost i rast, Amsterdam, 17. jun 1997. godine	
Nominalno približavanje	121§1	
Finansijska pomoć i pomoć platnom bilansu	100§2 119	

17 Ekonomska i monetarna politika

Zaštitne mjere – kriza platnog bilansa	120
Monetarna politika	
Učešće nacionalnih centralnih banaka (NCB) u Evropskom sistemu centralnih banaka (ESCB)	član 1 Protokola (ESCB/ECB protokol)
Učešće u Generalnom savjetu ECB	član 45 Protokola
Politika deviznog kursa	
Tretiranje politike deviznog kursa kao pitanja od zajedničkog interesa	124
Učešće u aranžmanu deviznog kursa sa zemljama učesnicama	124, 121§1, 119§2

Aneksi:

Aneks 135 - Zakon o tekućim i kapitalnim poslovima sa inostranstvom, 7

Aneks 136 - Zakon o stečaju i likvidaciji banaka, 7

Aneks 137 - Zakon o preuzimanju akcionarskih društava, 15

Aneks 138 - Zakon o platnom prometu u zemlji, 7

Aneks 139 - Zakon o osiguranju, 15

Aneks 140 - Zakon o investicionim fondovima, 8, 15

Aneks 141 - Zakon o hartijama od vrijednosti, 8, 15

Aneks 142 - Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima, 8, 15

Aneks 144 - Zakon o Centralnoj banci Crne Gore, 7

Aneks 145 - Zakon o budžetu, 15

Aneks 146 - Zakon o bankama, 7

Aneks 147 - Ustav Crne Gore, 7

Aneks 148 - Statut Centralne banke, 7

Aneks 149 - Zakon o zaštiti depozita, 7

Aneks 18 - Zakon o privrednim društvima, 7